

Голас Рафзімы

№ 45 (1307) ЛІСТАПАД 1973 г. ВYДАННЕ БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫШТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВ'ЯЗЯХ З СУАЙЧЫНІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ ГОД ВYДАННЯ 18-ТЫ ЦАНА 2 КАП.

Масква. Сусветны кангрэс міралюбівых сіл. На трыбуне— Генеральны сакратар ЦК КПСС Л. І. БРЭЖНЕУ.

ЗА СПРАВЯДЛІВЫ, ДЭМАКРАТЫЧНЫ МІР, ЗА БЯСПЕКУ НАРОДАЎ І МІЖНАРОДНАЕ СУПРАЦОЎНІЦТВА

Прамова Генеральнага сакратара ЦК КПСС Л. І. БРЭЖНЕВА
на Сусветным кангрэсе міралюбівых сіл у Маскве

грунтуецца высакародны рух міралюбівых сіл.

Мне хацелася б асабліва адначыць такую новую і радасную з нашага пункту гледжання з'яву, як удзел у кангрэсе міралюбівых сіл прадстаўнікоў Арганізацыі Аб'яднаных Нацый, а таксама яе камітэтаў і спецыялізаваных устаноў. Гэты факт уяўляецца нам заканамерным, паколькі галоўныя мэты і задачы ААН, зафіксаваныя ў яе Статуце, супадаюць з мэтай і імкненнямі данага кангрэса: усямерна садзейнічаць справе міру на зямлі і плённаму супрацоўніцтву паміж дзяржавамі і народамі.

Дарагія сябры!

На працягу многіх стагоддзяў людзі — прынамсі самыя мудрыя сярод іх — не пераставалі асуджаць і праклінаць вайну. Народы марылі аб трывалым міры, і тым не менш злавесныя водбліскі ваенных

(Працяг на 4-й стар.)

Дарагія сябры! Паважаныя госці! Таварышы!
Я шчыра рады магчымасці сардэчна вітаць вас, прадстаўнікоў міралюбівых сіл нашай планеты, ад імя Камуністычнай партыі Савецкага Саюза і ўсяго савецкага народа.
Учора з гэтай трыбуны наш друг Ромеш Чандра і дэлегаты Раду аўтарытэтных міжнародных арганізацый казалі цёплыя, добрыя словы аб нашай краіне, аб яе міжнароднай палітыцы. Мы глыбока ўдзячны за іх. Рашэнне выбраць нашу сталіцу Маскву месцам работы кангрэса паслужыць для ўсіх савецкіх людзей стымулам да далейшага ўзмацнення бараць-

бы за мір, свабоду і бяспеку народаў.
Гісторыя грамадскага руху за мір ведае нямала натхняючых прыкладаў. Але мне хацелася б далучыцца да ўжо выказанай тут думкі, што ніколі яшчэ не было міжнароднага форуму такога маштабу, сходу такога прадстаўнічага, як гэты Сусветны кангрэс міралюбівых сіл.
У гэтай зале сабраліся дэлегацыі барацьбітоў за мір з краін сацыялізму, з буржуазных дзяржаў, з краін, якія сталі на шлях развіцця.
У гэтай зале мы бачым прадстаўнікоў розных палітычных напрамкаў: нашых братоў па барацьбе за лепшую будучыню

на зямлі — камуністаў, дзеячаў сацыял-дэмакратыі, прадстаўнікоў рэвалюцыйна-дэмакратычных партый і нацыянальна-вызваленчых рухаў. Тут прысутнічаюць дзеячы палітычных партый іншых напрамкаў. Прысутнічаюць і беспартыйныя, глыбока зацікаўленыя ў будучыні сваіх народаў. Тут разам сабраліся атэісты і веруючыя.
Сярод прысутных у гэтай зале мы бачым рабочых, сялян, дзеячаў навукі і мастацтва, прадстаўнікоў усёй інтэлігенцыі, гэта значыць людзей, чыя рукі, чый розум, чыё творчае натхненне ствараюць усе матэрыяльныя і духоўныя каштоўнасці на нашай планеце. Спрад-

веку мір і праца звязаны паміж сабой. Войны параджалі эксплуатацыю і прыгнёт, а крыніцай міру заўсёды ў канчатковым выніку быў чалавек працы. Ня станка або плавільнай пачы, за рулём трактара, на будаўнічых рыштваннях, на ўніверсітэцкай кафедры або ў навукова-даследчай лабараторыі гэтаму чалавеку перш за ўсё патрэбен мір.
У кангрэсе прымаюць удзел і прадстаўнікі дзелавага свету капіталістычных краін, тых яго колаў, якія стаяць за ўзаемавыгаднае эканамічнае супрацоўніцтва ўсіх краін планеты. Гэта лішні раз сведчыць аб шырыні той базы, на якой

Вёска Сенніца Мінскага раёна. Ні прыгожы мясціны, ні ўрадлівая глеба не прыносілі шчасця яе жыхарам, пакуль зямля належала пану. Даведзены да адчаю сенніцкія батракі ў 1914 годзе звярнуліся з пісьмом да мінскага губернатара: «...Мы ад непасільнай работы настолькі знемагліся, што не маем сілы пераносіць працу, адным словам, пастаўлены ў такія ўмовы, што горш чым жывёла...» Але скарга засталася без адказу. Вызваленне ад прыгнёту, сапраўдную свабоду і магчымасць працаваць на сябе беларускія сяляне атрымалі пасля перамогі Кастрычніцкай рэвалю-

цы і ўстаўлення ўлады Саветаў. Сенніца сёння — цэнтр калгаса імя Гастэлы. Яго землі раскінуліся на чатыры з палавінай тысячы гектараў. Гаспадарка заможная, бо вырошчвае небывалыя раней для гэтай зоны ўраджаі збожжавых. Праца перастала быць для хлебарабаў цяжкім ярмом. Яна прыносіць сялянам задавальненне і дабрабыт. У калгаснікаў ёсць неабходная тэхніка — 70 трактараў, 20 збожжаўборачных камбайнаў, 40 грузавых аўтамабіляў, шмат іншых машын. Праўленне выдаткоўвае вялікія сродкі на жыллёвае будаўніцтва і добраўпарадкаванне

вёсак. Пабудаваны бібліятэка, стадыён, спартыўная зала, музычная школа, кінатэатр, камбінат бытавога абслугоўвання. Растуць грашовыя даходы палыводаў, механізатараў, жывёлаводаў.

НА ЗДЫМКАХ: 1. Адна з вуліц у вёсцы Сенніца. 2. Магутная тэхніка працуе на калгасных палях. Гэты трактары «Кіравец» выраблены рукамі ленинградскіх рабочых. 3. Пасля работы прыемна адпачыць, паглядзець тэлевізар. У кватэры жывёлавода М. ГЛАДКІХ.

Фота і тэкст Я. ПЯСЕЦКАГА.

ФЕРМА ПУШНЫНЫ

Вёска Корань Лагойскага раёна раскінулася сярод лясоў, у якіх водзіцца шмат дзічыны. Але славіцца яна не толькі гэтым. Далёка за межамі раёна вядома «фабрыка пушніны» мясцовага саўгаса, што размешчана непадалёку ад вёскі.

Не так даўно сярод меднаствольных соснаў і вякавых дубоў рабочыя саўгаса ўзялі цэлы гарадок. Пабудавалі памяшканні для абслугоўваючага персаналу, будынкі ветэрынарнага блоку, кармушкі, халадзільнікі ёмістасцю на 500 тон. А далей — мноства «домкаў» для звяроў. У іх пасяліліся норкі. Зараз іх тут шэсць тысяч, а да канца года будзе дзевяць. Догляд і развядзенне звяроў пастаўлены цалкам на навуковую аснову.

Мінулы год ферма прынесла гаспадарцы 166 тысяч рублёў чыстага прыбытку. Сёлета звераводы мяркуюць атрымаць у паўтара раза больш даходаў, а да канца пяцігодкі плануецца прадаць дзяржаве больш як на 300 тысяч рублёў каштоўнага футра.

В. КЛЕШЧАНКА.

ТЭЛЕМЕХАНІКА У ВЁСЦЫ

Навуковая арганізацыя кіравання сельскай гаспадаркай з выкарыстаннем дыспетчарскай сувязі і вылічальнай тэхнікі ўведзена ў Аршанскім раёне. З цэнтральнага дыспетчарскага пункта падтрымліваецца сувязь з усімі калгасамі і саўгасамі. Акрамя тэлефонаў, тут дзейнічаюць звыш трохсот радыёстанцый, пачалі працаваць і тэлетайпы.

Новая служба забяспечвае дакладнае ўзаемадзеянне ўсіх сельскагаспадарчых арганізацый раёна. Яны збіраюць, аналізуюць і апрацоўваюць інфармацыю на электронна-вылічальных і іншых лічбальных машынах. Аўтаматызавана складанне зводак. Такім чынам, можна апэратыўна даводзіць заданні і правяраць іх выкананне, забяспечваць манеўранае выкарыстанне тэхнікі. У калгасе «Ленінская іскра» і іншых гаспадарках, карыстаючыся сродкамі тэле механікі, цэнтралізаваны кантроль за тэхналагічнымі працэсамі на жывёлагадоўчых фермах і збожжавых таках.

Аператыўная дыспетчарская служба створана таксама і ў іншых раёнах. Уводзіцца такая сістэма для кіравання сельскагаспадарчай вытворчасцю ў маштабе ўсёй Гродзенскай вобласці.

Г. ЛЬВОВ.

ГОД НАРАДЖЭННЯ—1974-ы

У студзені будучага года ў Наваполацку адкрываецца політэхнічны інстытут. Юны горад нафтавікоў і хімікаў выбраны месцам новай навучальнай установы не выпадкова. Ён стаў цэнтрам эканамічнага раёна на поўначы рэспублікі. Тут дзейнічаюць буйнейшы нафтаперапрацоўчы завод, хімічны камбінат, завод шкловакна. Па суседстве, у Віцебску і Оршы, — буйныя станкабудаўнічыя і інструментальныя заводы. Гэтым прадпрыемствам патрэбны высокакваліфікаваныя кадры.

Новастараемы інстытут будзе рыхтаваць інжынераў тэхнолагаў і механікаў для хімічнай, нафтагазавай і станкаінструментальнай прамысловасці. Будаўнічы факультэт

тэт забяспечыць падрыхтоўку інжынераў па прамысловому і грамадзянскаму будаўніцтву, цеплагазабеспячэнню і каналізацыі.

Пры адкрыцці новай вышэйшай навучальнай установы звычайна гавораць, што яна хутка расчыніць дзверы сваіх аўдыторый. Але аўдыторыі будучага інстытута ўжо сёння запоўнены студэнтамі. Справа ў тым, што ён ствараецца на базе дзеючага Наваполацкага філіяла Беларускага тэхналагічнага інстытута імя Кірава. У гэтым годзе філіял БТІ выпусціў першую групу інжынераў для хімічных вытворчасцей і будаўніцтва. Дзве трэці іх абаранілі дыпломныя праекты на «выдатна» і «добра». На дзевяці кафедрах філіяла працу-

юць цяпер звыш 100 выкладчыкаў. Кожны трэці мае вучонае званне або ступень. Навучалася тут у мінулым годзе 1400 студэнтаў. Сёлета іх колькасць узрасла на 300 чалавек.

Пасляхова развіваецца навуковая работа. У 1972 годзе аб'ём даследаванняў па гаспадарчых дагаворах з прадпрыемствамі склаў 136 тысяч рублёў. Для Наваполацкага нафтаперапрацоўчага завода створана новая ўстаноўка па вытворчасці дэталей цэнтрабэжных помпаў. Важныя даследаванні вядуцца па дагавору з Наваполацкім хімкаамбінатам. Для Полацкай ЦЭЦ-2 адпрацавана сістэма аўтаматычнага водпуску пары нафтаперапрацоўчага заводу. На аснове выкананых даследа-

ванняў у мінулым годзе апублікавана звыш 20 артыкулаў, пададзена 11 заявак на вынаходствы.

Філіял мае вучэбны корпус з актавай, спартыўнай і чарцёжнымі заламі, бібліятэку і сталовую, лабараторны корпус і паточныя аўдыторыі, кабінеты для праектавання і майстэрні. У гэтым годзе пачата будаўніцтва яшчэ аднаго вучэбна-лабараторнага корпуса, другога студэнцкага інтэрната. За кошт сродкаў прадпрыемстваў будуюцца плавальны басейн, спартыўны комплекс і паліклініка.

Наваполацкі політэхнічны інстытут — трыццатая вышэйшая навучальная ўстанова рэспублікі.

В. КРЫЎСКІ.

прафесійных камісій, грамадскі адзел кадраў і бюро тэхнічнай інфармацыі, аддзяленне таварыства «Веды» і пастаянна дзеючая вытворчая нарада. Усё гэта формы непасрэднага ўдзелу рабочых у кіраванні вытворчасцю. Толькі сёлета ў гэтых формах грамадскай работы прынялі ўдзел каля дзвюх тысяч чалавек.

Не менш масавымі на электралямповым сталі эканамічная і палітычная вучоба. Маладыя рабочыя з задавальненнем пашыраюць свае веды ў галіне канкрэтнай эканомікі і палітыкі. Першая дапамагае ім глыбей пазнаць сутнасць вытворчых працэсаў, другая — пашырыць агульны круггляд. У гуртках, семінарах, школах, на розных курсах займаюцца практычна ўсе, хто працуе на заводзе. Па тым, якой папулярнасцю карыстаюцца гэтыя заняткі, можна меркаваць аб іх карысці.

Я доўга чакаў гутаркі са старшынёй заўкома. Алена Шыраева была занята — афармляла дакументы на паездку заводскіх спартсменаў на чарговыя спаборніцтвы. Потым яна расказала, што прадпрыемства штогод выдаткоўвае прыкладна 10 тысяч рублёў на спартыўныя мерапрыемствы. Яшчэ большыя грошы завод адлічвае для сваіх самадзейных артыстаў.

Іх, як і спартсменаў, тут шмат і з кожным годам становіцца ўсё больш.

РАНИЦОЙ на вялікай пляцоўцы перад праходнай завода становіцца цесна ад мноства легкавых аўтамашын і матацыклаў. «Хутка толькі шчасліўчыкі, хто прыедзе раней, змогуць прыпаркаваць свае «Жыгулі», — не то са скаргаю, не то з гордасцю заўважыў нехта на маё пытанне аб гэтых машынах. Дабрабыт рабочых расце не менш хутка, чым аб'ём вытворчасці. Сярэдняя зарплата на прадпрыемстве за пяцігодку павялічыцца на 20,9 працэнта, яшчэ больш — на 81,5 працэнта — узрасце за гэты час фонд матэрыяльнага прэміравання. Але зарплата не адзіная крыніца даходаў рабочых. Завод выдае ў дамы адпачынку і санаторыі бясплатныя пучэўкі, колькасць якіх за пяцігодку падвоіцца.

Вялікім сацыяльным дасягненнем на заводзе лічаць вырашэнне праблем дзіцячых садоў і ясляў. Цяпер у праграме — канчатковае вырашэнне жыллёвай праблемы. Пачалі з будаўніцтва інтэрнатаў. Для маладых маласямейных рабочых узводзіцца інтэрнат гасцінічнага тыпу на 650 месцаў. Са сродкаў фонду сацыяльна-культурнага развіцця будзе ўзведзены

яшчэ адзін інтэрнат на 400 месцаў. Будуюцца 90-кватэрныя жылыя дома. Адначасова завод дапамагае сваім рабочым у кааператыўным узвядзенні жылля.

Аб'ём грамадскага будаўніцтва на электралямповым наогул вялікі. Гэта і спартыўная зала, што здадзена зусім нядаўна, і заводская сталовая на 200 месцаў, і, нарэшце, самае апошняе, чым ужо адразаецца на прадпрыемстве, — уласны прафілакторый у маляўнічым прыгарадзе.

Я называю, здавалася б, не звязаныя непасрэдна з сацыяльным партрэтам калектыву факты таму, што гэтыя клопаты таксама дапамагаюць адчуць атмасферу ўзаемаадносін на заводзе. Так, цяжкасці ў калектыве яшчэ ёсць. Але ўсе разумеюць, што пераадолець іх можна толькі добрай працай, што кожны павінен на сваім участку рабіць усё магчымае для карысці ўсіх.

ПАСАДА сацыялага ў штатным раскладзе заводкіраўніцтва ўведзена нядаўна. Але сёння інжынер-сацыялаг — адзін з самых папулярных людзей на прадпрыемстве. Ён з'яўляецца ўсюды, а куды не даходзіць сам, дасылае сваіх галоўных памочнікаў — анкеты. З адказаў на іх можна даведацца аб ад-

носінах да спецыяльнасці і атмасферы ў брыгадах, аб узроўні тэхнікі і аўтарытэце кіраўнікоў, адным словам, можна адчуць той самы псіхалагічны клімат, на які павінны чула ўплываць сацыялагі.

На заводзе выдзелілі спецыяльную групу па стварэнню так званых сацыяльна-пашпарта завода. З яго можна будзе атрымаць дакладную інфармацыю аб структуры кадраў і ўзроўні рэнтабельнасці вытворчасці, умовах працы і быту работнікаў, павышэнні іх агульнай і спецыяльнай адукацыі, удзелу ў грамадскім жыцці, колькасці вольнага часу кожнага з членаў калектыву. Гэта дапаможа больш дэталёва складаць планы эканамічнага і сацыяльнага развіцця завода, будзе спрыяць яшчэ большаму збліжэнню і ўзаемаразуменню ў калектыве...

Я пакідаў электралямповы, маючы ўжо даволі поўнае ўяўленне аб гэтым дружнім і працавітым калектыве. У памяці зноў паўстала тое вызначэнне калектыву, што сустрэлася ў службовых дыялогах. Не, не можа сёння ні адна, нават самая ўсеабдымная фармулёўка ахарактарызаваць тую жывую еднасць таварышаў па агульнай справе, што называецца такім ёмістым словам — калектыв.

Вячаслаў ХАДАСОЎСКІ.

ЗА СПРАВДЛИВЫ, ДЭМАКРАТЫЧНЫ МІР,

Прамова Генеральнага сакратара ЦК КПСС Л. І. БРЭЖНЕВА

[Працяг.]

Пачатак на 1-й стар.]

пажарышчаў, вялікіх і малых, ляжаць амаль на кожнай старонцы гісторыі чалавецтва.

Ні ўрокі гісторыі, ні здавалася б натуральная для чалавечка нянавісць да ўзаемазнішчэння не прадухілялі чарговай крывавай бойні, бо занадта вялікія былі сілы вайны, роля тых, каму войны выгадна.

Становішча карэнным чынам змянілася ў нашу эпоху. Сёння барацьба супраць вайны мае пад сабой надзейную аснову — магучасць сіл міру, сіл дэмакратыі, свабоды і незалежнасці народаў.

Паважаныя ўдзельнікі кангрэса! Ад імя 250-мільённага савецкага народа, ад імя яго Камуністычнай партыі і Савецкага ўрада дазваляюць мне запэўніць вас, што клопаты аб умацаванні міру з'яўляюцца адной з галоўнейшых задач нашай дзяржавы.

«Мір — народам!» — вось адзін з асноўных лозунгаў, пад якім пяцьдзесят шэсць гадоў таму назад, у разгар першай сусветнай вайны, працоўныя нашай краіны здзейснілі Кастрычніцкую рэвалюцыю. І першым заканадаўчым актам першай у свеце сацыялістычнай дзяржавы быў напісаны У. І. Леніным Дэкрэт аб міры.

Звяртаючыся ў гэтым гістарычным дакуменце не толькі да ўрадаў, але і да народаў усіх краін, рабоча-сялянскі ўрад Савецкай Расіі выказаў непахіснае імкненне нашай дзяржавы да справядлівага дэмакратычнага міру. Я падкрэсліваю — да міру справядлівага, міру дэмакратычнага, гэта значыць заснаванага на павазе правоў і інтарэсаў усіх народаў. Усе прайшоўшыя пасля Вялікага Кастрычніка гады мы наўхільна, паслядоўна змагаліся і змагаемся за перамогу іменна такога міру на нашай планеце.

Савецкі народ, які страціў у барацьбе з фашызмам больш як 20 мільёнаў жыццяў сваіх грамадзян, добра ведае, што такое вайна і якія незлічоныя бедствы нясе яна людзям. Вялікая Айчынная вайна была для нас, савецкіх людзей, барацьбой не толькі за свабоду і незалежнасць нашай Радзімы. Гэта была адначасова і бітва за выратаванне сусветнай цывілізацыі, за будучы справядлівы мір. На працягу ўсяго пасляваеннага перыяда Краіна Саветаў нястомна змагалася за трывалы мір і бяспеку народаў.

Выражэннем паслядоўна міралюбівай палітыкі КПСС і Савецкай дзяржавы на сучасным этапе з'явілася Праграма міру, прынятая XXIV з'ездам партыі. Выстаўляючы гэту праграму, мы бачылі сваю задачу ў тым, каб садзейнічаць ліквідацыі ачагоў напружанасці, дапамагчы чалавецтву збавіцца ад навіскай над ім здані тэрмаядзернай катастрофы, усямерці садзейнічаць разрадцы напружанасці. І ў імя гэтых высакародных мэт, для шчасця ўсяго працоўнага чалавецтва мы працягваем і будзем працаваць не пакладаючы рук!

I.

Дарагія сябры! Ваш кангрэс сабраўся ў вельмі значнальны, адказны гістарычны момант.

Працягваючы ў партыі барацьба народаў супраць узнікнення новай сусветнай вайны, за трывалы мір і міжнародную бяспеку азнаменавалася ў апошнія гады сур'ёзнымі поспехамі.

Калі таварыць аб галоўным,

то небяспека ўзнікнення сусветнай ракетна-ядзернай вайны, якая нависла над чалавецтвам яшчэ з другой палавіны саракавых гадоў, пачала змяншацца, перспектывы захавання ўсеагульнага міру становяцца лепшымі і больш надзейнымі, чым яны былі дзесяць — дваццаць гадоў назад. Гэта можна сказаць з усёй упэўненасцю.

Усё больш шырокае прызнанне атрымліваюць прынцыпы мірнага суіснавання дзяржаў з розным сацыяльнымі ладам. Гэтыя прынцыпы насычаюцца ўсё больш канкрэтным зместам, паступова ператвараюцца ў агульнапрынятую норму міжнароднага жыцця.

Знамянальныя зрухі адбыліся, у прыватнасці, ў апошнія гады ў адносінах сацыялістычных дзяржаў з краінамі Заходняй Еўропы — з Францыяй, якая адной з першых стала на шлях канструктыўнага супрацоўніцтва дзяржаў з розным грамадскім ладам, з Федэратыўнай Рэспублікай Германіяй, Італіяй і радам іншых дзяржаў. Адным з найбольш значных праяўленняў павароту да лепшага ва ўсёй сістэме міжнародных адносін сталі дагаворы Савецкага Саюза, Польшчы і ГДР з Федэратыўнай Рэспублікай Германіяй. Удзельнікам кангрэса добра вядома, што гэтыя дагаворы зыходзяць з прызнання непахіснасці існуючых граніц, змяшчаюць абавязальствы бакоў аб адмове ад прымянення сілы пры вырашэнні міжнародных пытанняў.

Усё гэта, безумоўна, змяніла да лепшага становішча ў Еўропе — на кантыненте, дзе пачыналіся абедзве сусветныя вайны. Канцэнтраваным выражэннем пазітыўных пераменаў, якія адбыліся тут, стала агульнаеўрапейская нарада. Ужо сам факт склікання гэтай нарады, за якую так доўга змагаліся перадавыя сілы кантынента, удзел у ёй практычна ўсіх еўрапейскіх дзяржаў, ЗША і Канады, сумеснае абмеркаванне пытанняў забеспячэння міру і бяспекі ў Еўропе і наладжвання мірнага супрацоўніцтва — гэта сама па сабе немалая завабаванне.

Вядома, што апошнія два гады прынеслі з сабой пазітыўныя перамены ў адносінах паміж Савецкім Саюзам і Злучанымі Штатамі Амерыкі. Пагадненні, заключаныя ў час нашых сустрэч з прэзідэнтам ЗША ў Маскве ў маі 1972 года і ў Вашынгтоне ў чэрвені гэтага года, адкрылі шлях да пераходу ў савецка-амерыканскіх адносінах ад канфрантацыі да разрадкі, нармалізацыі і ўзаемавыгаднага супрацоўніцтва. Гэта, паводле нашага глыбокага пераканання, адпавядае інтарэсам як народаў Савецкага Саюза і ЗША, так і ўсіх іншых краін, бо служыць справе ўмацавання міжнароднай бяспекі.

Многое за апошнія гады змянілася і ў такіх важных з пункту гледжання міжнароднай бяспекі раёнах, як Паўднёва-Усходняя Азія і Далёкі Усход. Падзеі сусветнага значэння стала спыненне вайны ў В'етнаме. Гэта перш за ўсё перамога гераічнага в'етнамскага народа. Гэта таксама перамога сацыялістычных дзяржаў, якія няўменна аказвалі дзейную дапамогу В'етнаму ў яго справядлівай барацьбе. Разам з тым, гэта перамога ўсіх сіл свету, якія актыўна выступалі за спыненне імперыялістычнай агрэсіі ў Індакітаі. Грамадскія колы, якія выступаюць за мір, шчыра вітаюць наладжванне нармальных адносін у Паўднёвай Азіі, — я маю на ўвазе адносіны паміж такімі дзяржавамі, як Індыя, Пакістан, Бангладэш. У многіх галінах развіваюцца добрыя адносіны Савецкага Саюза і іншых сацыялістычных краін з Японіяй. Адно са сведчанняў гэтага — вынікі нядаўняга візіту ў Маскву прэм'ер-міністра гэтай краіны.

Ліквідацыя раду ваенных ачагоў, першыя крокі па абмежаванню гонкі ўзбраенняў, серыя важных міжнародна-прававых актаў і пастаянныя палітычныя кансультацыі паміж дзяржавамі з розным грамадскім ладам — усё гэта зусім бачныя рысы глыбокіх пераменаў у міжнародным жыцці. Аб гэтым жа сведчаць і ўсё больш шырокія маштабы міжнароднага эканамічнага, навукова-тэхнічнага, культурнага супрацоўніцтва. Адным словам, поспехі ў барацьбе за міжнародную бяспеку ў наяўнасці, і народы горача гэта вітаюць.

Зразумела, мы — рэалісты, і не можам не бачыць фактаў і іншага парадку. Усе мы добра ведаем, што з войнамі і вострымі міжнароднымі крызісамі далёка не скончана. Яшчэ ўчыняюцца на зямлі акты агрэсіі, далёка не ўсе народы могуць адчуваць сябе ў бяспецы. І мы поўнасьцю падзяляем тую трывогу, якая выказвалася тут у сувязі з гэтым віднымі прадстаўнікамі сусветнай грамадскасці.

Але акты агрэсіі і насілля над народамі ніколі раней не выклікалі такога ўсеагульнага абурэння, пратэсту і актыўнага процідзеяння, як гэта адбываецца ў нашы дні. Ніколі раней не прыходзілі ў такіх выпадках у рух такія магучыя дзяржавы і грамадскія сілы з мэтаі спыніць агрэсара, патушыць успыхнуўшы ачаг вайны, умацаваць асновы міру. І гэта — ужо таксама буйное дасягненне.

Паводле нашага глыбокага пераканання, галоўнай тэндэнцыяй у развіцці сучасных міжнародных адносін з'яўляецца цяперашні паварот ад «халоднай вайны» да разрадкі напружанасці, ад ваеннай канфрантацыі да ўмацавання бяспекі, да мірнага супрацоўніцтва.

Чаму стаў магчымы такі паварот?

Для нас няма сумненняў у тым, што галоўнае тут — агульнае змяненне ў суадносінах сіл на сусветнай арэне, змяненне на шкodu прыхільнікам «халоднай вайны», гонкі ўзбраенняў, аматарам усякіх ваенных авантур, змяненне на карысць сіл міру і прагрэсу.

Цяжка пераацаніць тую ролю ў праходзячых у нашы дні пазітыўных зрухах, якую адыгрываюць сілы сацыялізму, сацыялістычнага садружнасць. Сваю барацьбу за паляпшэнне і ўмацаванне міру Савецкі Саюз вядзе разам са сваімі добрымі сябрамі і аднадумцамі — краінамі сацыялістычнага садружнасці.

Ва ўсім свеце вядомы той вялікі ўклад, які ўносяць Балгарыя, Венгрыя, ГДР, Польшча, Румынія, Чэхаславакія ў справу ўмацавання міру і развіцця міжнароднага супрацоўніцтва і, у прыватнасці, у справу ўмацавання еўрапейскай бяспекі. Актыўнай абаронцай міру выступае сацыялістычная Югаславія.

Істотным фактарам міру і бяспекі ў Азіі з'яўляецца паслядоўна міралюбівая палітыка Мангольскай Народнай Рэспублікі. Дэмакратычная Рэспубліка В'етнам праявіла найвялікшую мужнасць у барацьбе супраць узброенай інтэрвенцыі амерыканскага імперыялізму і ўнесла вялікі палітычны ўклад у справу ліквідацыі небяспечнага ачага вайны ў Паўднёва-Усходняй Азіі. Шырокі палітычны водгук ва ўсім свеце сустрэла ініцыятыва Карэйскай Народна-Дэмакратычнай Рэспублікі, накіраваная на мірнае ўз'яднанне Карэі.

Рэвалюцыйная Куба, першая ў Лацінскай Амерыцы краіна сацыялізму, многае робіць для

ўсталявання ў міжнародных адносінах прынцыпаў міру, свабоды і незалежнасці народаў.

З трыбуны кангрэса мне хацелася б ад усяго сэрца выказаць паучыць глыбокай павагі, якія праяўляюць камуністы Савецкага Саюза, усе савецкія людзі да брацкіх краін сацыялізму, іх прынцыповай і паслядоўнай міралюбівай знешняй палітыкі.

Характэрная рыса міжнародных адносін апошніх гадоў — шматлікія дыялогі, якія адбываюцца паміж кіраўнікамі розных дзяржаў. Сапраўдная роля і палітычная вага дзяржаўнага дзеяча ў значнай ступені вызначаюцца ў наш час тым, наколькі ён разумее значэнне праблемы захавання і ўмацавання міру, што ён практычна робіць для вырашэння гэтай самай галоўнай праблемы сучаснасці.

У гэтым сэнсе нельга не аддаць належнага тым дзяржаўным дзеячам заходніх краін, якія імкнуцца пераадолець інерцыю «халоднай вайны» і стаць на новы шлях — на шлях мірнага дыялога з дзяржавамі, якія належаць да іншай сацыяльнай сістэмы. Мы бачым і праходзячую ў краінах Захаду барацьбу паміж прыхільнікамі і праціўнікамі разрадкі міжнароднай напружанасці, бачым і пэўную непазыходнасць у пазіцыях тых або іншых дзяржаў па розных пытаннях. Так што для далейшага руху наперад па шляху ўмацавання міру патрэбны яшчэ немалыя намаганні. Што датычыць нас, то мы гатовы да гэтага.

Аналізуючы вытокі і прычыны цяперашняга павароту ў сусветнай абстаноўцы, неабходна падкрэсліць вялікую ролю, што адыгрываюць у гэтым працэсе дзяржавы, якія скінулі каланіяльны прыгнёт і дабіліся нацыянальнай незалежнасці.

Увесь ход пасляваеннага развіцця пераканаўча паказвае: каланіялізм і агрэсія, палітыка каланіяльнага прыгнёту і палітыка сілы — гэта па сутнасці два бакі аднаго і таго ж медалю. Таму глыбока апраўдана тая акалічнасць, што ў самой назве вашага кангрэса барацьба за мір пастаўлена ў цесную сувязь з барацьбой за нацыянальнае вызваленне.

Гэта сувязь асабліва наглядна праявіла сябе на прыкладзе шматгадовай барацьбы за свабоду, якую вёў гераічны в'етнамскі народ. Я думаю, усе мы згодны з тым, што іменна поспех народа В'етнама ў адбіцці агрэсіі і пасляхова абарона ім сваёй свабоды і незалежнасці ствараюць аснову трывалага і справядлівага міру. Мы перакананы, што толькі на аснове павягі свабоды, незалежнасці і суверэннасці ўсіх народаў гэтага раёна могуць быць канчаткова ўсталяваны мір і бяспека ў Паўднёва-Усходняй Азіі.

І хіба не відавочна, што барацьба арабскіх народаў за ліквідацыю вынікаў ізраільскай агрэсіі — гэта ў той жа час барацьба за ўсталяванне трывалага і справядлівага міру на Блізкім Усходзе.

Ачаг напружанасці ў гэтым раёне ўжо чацвёрты раз даў успыхнуць вайны. Ваенныя дзеянні ў гэтым месцы дасягнулі небывалай інтэнсіўнасці, прывялі да шматлікіх ахвяр з абодвух бакоў, у тым ліку сярод грамадзянскага насельніцтва ў выніку варварскіх бамбардзіровак мірных гарадоў і вёсак Егіпта і Сірыі. Апошнія падзеі з асаблівай нагляднасцю прадэманстравалі ўсяму свету небяспечны характар становішча,

якое склалася на Блізкім Усходзе, настойлівую неабходнасць яго змянення.

Фактычны ход падзей вам, зразумела, добра вядомы. Я спыніўся б таму тут на прынцыповым баку пытання. У чым заключаюцца карэнныя прычыны ваенных канфліктаў, якія перыядычна ўзнікалі ў гэтым раёне, у тым ліку і цяперашняй вайны? Адказ, з нашага пункту гледжання, ясны — гэта захоп Ізраілем арабскіх зямель у выніку ўчыненай ім агрэсіі, упартая нежаданне Тэль-Авіва лічыцца з законнымі правамі арабскіх народаў і падтрымка гэтай агрэсіўнай палітыкі тымі сіламі капіталістычнага свету, якія імкнуцца перашкодзіць свабоднаму і незалежнаму развіццю прагрэсіўных арабскіх дзяржаў.

На працягу апошніх гадоў Савецкі Саюз шмат разоў, я падкрэсліваю, — шмат разоў папярэджваў аб тым, што становішча на Блізкім Усходзе выбухавенябеспечнае. Наша лінія ў гэтым пытанні ясная і паслядоўная ад пачатку да канца. Зыходзячы як з агульных прынцыпаў сацыялістычнай знешняй палітыкі, так і з таго факта, што гэты раён знаходзіцца ў непасрэднай блізкасці ад нашай граніцы, мы зацікаўлены ў тым, каб на Блізкім Усходзе ўстанавіўся сапраўды трывалы і справядлівы мір, каб былі забяспечаны бяспека ўсіх краін і народаў гэтага раёна, іх права спакойна будаваць сваё жыццё так, як яны гэтага хочучы. Іменна таму Савецкі Саюз увесь час настойваў на тым, каб арабскім дзяржавам былі вернуты акупіраваныя Ізраілем землі, каб перамагла справядлівасць у адносінах да палесцінскага народа. Савецкі Саюз прыводзіў такую палітыку, будзе праводзіць яе і надалей.

З моманту аднаўлення ваенных дзеянняў на Блізкім Усходзе ў пачатку гэтага месяца Савецкі Саюз, падтрымліваючы цесны кантакт з дружэлюбнымі арабскімі дзяржавамі, прымаў усе залежачы ад яго палітычныя меры, каб садзейнічаць заканчэнню вайны і стварэнню такіх умоў, пры якіх мір на Блізкім Усходзе для ўсіх дзяржаў гэтага раёна стаў бы сапраўды трывалым.

Як вядома, 22 і 23 кастрычніка па прапанове Савецкага Саюза і Злучаных Штатаў Амерыкі Савет Бяспекі ААН двойчы прымаў рашэнні, якімі прадугледжвалася неадкладнае спыненне агню. Абодва разы Ізраіль, на словах аб'яўляючы аб сваім падпарадкаванні рашэнню Савета, на справе вераломна парушаў яго, працягваючы агрэсіўныя дзеянні супраць Егіпта. Захопліваючы новыя і новыя тэрыторыі гэтай краіны, Ізраіль поўнасьцю ігнараваў патрабаванне Савета Бяспекі аб адводзе войск на пазіцыі, якія яны займалі к вечару 22 кастрычніка.

Цяжка зразумець, на што разлічваюць правяцелі Ізраіля, прыводзячы гэты авантурыстычны курс, трэціруючы рашэнні Савета Бяспекі ААН, кідаючы выклік сусветнай грамадскай думцы. Відаць, тут адыгрывае сваю ролю апыкуства звонку. Але такая палітыка ўрада Ізраіля доўга каштуе ізраільскаму народу. Разлікі на тое, каб забяспечыць мір і бяспеку дзяржавы шляхам насільнага захопу і ўтрымання чужых зямель — гэта вар'яцкія разлікі, асуджаныя на непазбежны прывал. Такі курс не прынясе Ізраілю ні міру, ні бяспекі. Ён прывядзе толькі да яшчэ большай міжнароднай ізаляцыі Ізраіля, выкліча яшчэ большую нянавісць да яго з боку суседніх народаў. Мужная барацьба арабаў, усё большая салідарнасць арабскіх дзяржаў пераканаўча сведчаць аб тым, што яны ніколі не змірацца з ізраільскай агрэсіяй, ніколі не адмовяцца ад сваёй

ЗА БЯСПЕКУ НАРОДАЎ І МІЖНАРОДНАЕ СУПРАЦОЎНІЦТВА

на Сусветным кангрэсе міралюбівых сіл у Маскве

іх законных правоў. Савецкі Саюз цвёрда і паслядоўна падтрымлівае справядлівыя патрабаванні арабскіх народаў.

Калектыўная воля тых, хто патрабуе ўстанавлення міру на Блізкім Усходзе, павінна ўзяць верх над безразважнасцю парушальнікаў міру. Вольт апосты дзён прымушае быць пільнымі. Неабходны тэрміновыя і рашучыя меры, каб забяспечыць ажыццяўленне рашэнняў аб спыненні агню і адводзе войск.

Прэзідэнт Егіпта Садат звярнуўся да Савецкага Саюза і Злучаных Штатаў Амерыкі з просьбай накіраваць у раён ваенных дзеянняў сваіх прадстаўнікоў, каб назіраць за выкананнем рашэння Савета Бяспекі аб спыненні агню. Мы выказалі гатоўнасць задаволіць просьбу Егіпта і ўжо накіравалі такіх прадстаўнікоў. Спадзяёмся, што гэтак жа зробіць і ўрад ЗША. Разам з тым мы абдумваем і іншыя магчымыя меры, прыняцця якіх можа запатрабаваць абстаноўка.

У сувязі з няспыннымі парушэннямі спынення агню 25 кастрычніка Савет Бяспекі ААН прыняў рашэнне аб неадкладным стварэнні надзвычайных сіл Арганізацыі Аб'яднаных Нацый, якія будуць накіраваны ў раён ваенных дзеянняў. Мы лічым, што гэта карыснае рашэнне, і спадзяёмся, што яно адыграе сваю ролю ў нармалізацыі становішча.

У справе нармалізацыі становішча на Блізкім Усходзе Савецкі Саюз гатоў супрацоўнічаць з усімі зацікаўленымі краінамі. Але такому супрацоўніцтву не могуць, вядома, садзейнічаць такія пачаткі за апошнія дні ў пэўных колах краін НАТО дзеянні, як штучнае нагнятанне страсцей шляхам паглыблення розных фантастычных выдумак аб мерах Савецкага Саюза на Блізкім Усходзе. У данай сітуацыі, як нам уяўляецца, быў бы дэрэчы больш адказны, сумленны і канструктыўны падыход.

Хацелася б падкрэсліць, што рашэнне Савета Бяспекі ад 22 кастрычніка прадугледжвае не толькі спыненне агню. Яно прадугледжвае ажыццяўленне важных крокаў, накіраваных на ліквідацыю саміх прычын вайны. І ў гэтым яго асабліва каштоўнасць. Зацікаўленыя бакі павінны неадкладна пачаць практычнае выкананне рэзалюцыі па Блізкім Усходзе, прынятай Саветам Бяспекі 22 лістапада 1967 года, — выкананне ва ўсіх яе частках.

Напомню, што гэта рэзалюцыя падкрэслівае «недапушчальнасць набыцця тэрыторый шляхам вайны». Яна прадугледжвае вывад ізраільскіх узброеных сіл з тэрыторый, акупіраваных у час канфлікту 1967 года. Яна патрабуе павялічэння прызнання суверэнітэту, тэрытарыяльнай цэласнасці і палітычнай незалежнасці кожнай дзяржавы ў даным раёне і іх права жыць у міры. У ёй гаворыцца таксама аб неабходнасці дасягнення справядлівага ўрэгулявання «проблемы бежанцаў», гэта значыць забеспячэнне законных правоў арабскага народа Палесціны.

Нягледзячы на тое, што калі б усе гэтыя палажэнні, прынятыя ў 1967 годзе, былі тады ажыццяўлены, на Блізкім Усходзе ўжо шэсць гадоў панаваў бы трывалы мір. Аднак гэтага не адбылося. Не адбылося па прычыне ўсё той жа блізарунай і авантурыстычнай палітыкі кіруючых колаў Ізраіля, якія аахволачваюцца знешнімі сіламі.

Паводле духу і літары рашэння, прынятага Саветам Бяспекі ў панядзелак, 22 кастрычніка, зацікаўленыя бакі павінны неадкладна пачаць пад адведнай эгідай перагаворы, накіраваныя на ўстанавленне

справядлівага і трывалага міру на Блізкім Усходзе. Значэнне такіх перагавораў пераацэньваць немагчыма. На іх удзельнікаў кладзецца гістарычная адказнасць. Аб Савецкім Саюзе магу сказаць, што ён гатоў унесці і ўнясе свой канструктыўны ўклад у гэту справу. Мы цвёрда стаім за тое, што ўсім, паўтараю, усім дзяржавам і народам Блізкага Усходу павінны быць забяспечаны мір, бяспека і непарушнасць граніц. Савецкі Саюз гатоў прыняць удзел у адпаведных гарантыях.

Нам уяўляецца, што адна з самых актуальных задач усіх міралюбівых сіл у сучасных умовах — дабівацца неадкладна і поўнага ажыццяўлення рашэння Савета Бяспекі ад 22 кастрычніка гэтага года. Гэта неабходна для свабоднага і незалежнага развіцця ўсіх дзяржаў і народаў Блізкага Усходу. Гэта адпавядае інтарэсам многіх дзяржаў Еўропы і Азіі, Афрыкі і Амерыкі, для якіх нармалізацыя палітычнага і эканамічнага жыцця ў гэтым важным раёне свету мае немалое значэнне. Нарэшце, вастрыня сітуацыі, што ўзнікла ў гэтыя дні на Блізкім Усходзе, рызыка расшырэння канфлікту з усёй відавочнасцю паказваюць, наколькі важна вырашыць гэту задачу і ў імя ўмацавання ўсеагульнага міру.

Паважаныя ўдзельнікі кангрэса!

Перад народамі краін, якія вызваліліся ад каланіяльнага прыгнёту, стаяць гіганцкія эканамічныя і сацыяльныя задачы. Яны могуць быць паспяхова вырашаны толькі на аснове міру, заснаванага на надзейнай бяспецы і шырокім узаемавыгадным супрацоўніцтвам ўсіх дзяржаў.

Прыклад спалучэння паслядоўнай палітыкі міру і дэмакратычнага вырашэння ўнутраных задач дае Рэспубліка Індыя. Выступаючы за справядлівае мірнае ўрэгуляванне існуючых міжнародных праблем, яна стварае тым самым спрыяльныя ўмовы для вырашэння сваіх унутраных задач. Разам з тым, вырашаючы крок за крокам унутраныя сацыяльна-эканамічныя праблемы, індыйскі народ істотна ўмацоўвае базу сваёй міралюбівай знешняй палітыкі.

Вялікае міжнароднае значэнне маюць рашэнні Алжырскай канферэнцыі недалучыўшыхся дзяржаў, у якой прынялі ўдзел кіраўнікі многіх краін. Канферэнцыя зноў пацвердзіла рашучасць гэтых краін мэтамікіравана змагацца супраць імперыялізму, вайны і агрэсіі, за мір, незалежнасць і свабоду народаў.

Адным словам, актыўная палітыка міралюбівых дзяржаў Азіі, Афрыкі і Лацінскай Амерыкі ўносіць важкі, значны ўклад у справу разрадкі міжнароднай напружанасці.

Адзін з важнейшых фактараў сучаснага міжнароднага развіцця — гэта актыўны ўдзел народных мас, іх арганізацый, іх палітычных партый у вырашэнні праблем вайны і міру. Гэта, вядома, вынік гістарычнага вопыту, які набыты чалавецтвам. Памяць аб горкіх уроках першай і другой сусветных войнаў, разуменне страшных вынікаў, да якіх прывяло б прымяненне ядзернай зброі, настойліва заклікаюць людзей нашай планеты да актыўных дзеянняў, каб не дапусціць трагедыі, небывалай яшчэ ў гісторыі чалавецтва.

У наш ядзерны век з'яўляецца новае, больш глыбокае пачуццё салідарнасці народаў у барацьбе за мір, і разам з тым, больш востра адчуванне іх агульнай адказнасці за лёс свету. Гэта пачуццё — магутны

стымул нарастаючай барацьбы за ўмацаванне міру, за надзейную міжнародную бяспеку.

Можна сказаць з упэўненасцю, што цяперашнія зрухі ў сусветнай абстаноўцы — гэта ў значнай меры вынік дзейнасці грамадскіх сіл, вынік небывалай дагэтуль актыўнасці народных мас, якія праяўляюць вострую нецярпімасць да самавольства і агрэсіі, непакіснуюючую волю да міру.

Аб гэтым гавораць і вынікі тойкі што прайшоўшага ў Балгарыі Сусветнага кангрэса прафсаюзаў. Ён пераканаўча выказаў волю да міру больш чым двухсотмільённай арганізаванай масы рабочага класа, служачых, інтэлігенцыі.

Ды і само скліканне вашага кангрэса, яго шырыня і прадстаўнічасць — гэта пераканаўчае, нагляднае сведчанне таго, якой сілай стала сусветная грамадскасць, якую ролю можа яна адыграваць у барацьбе за ўсталяванне міру і бяспекі, за дэмакратызацыю міжнародных адносін.

II.

Такім чынам, паважаныя сябры, мы з задавальненнем можам сказаць — за апошнія гады сумеснымі намаганнямі ўсіх міралюбівых сіл удалося дабіцца таго, што міжнародная атмасфера ў цэлым стала здаравейшая, палітыка мірнага суіснавання, мірнага супрацоўніцтва паміж дзяржавамі дэе важкія рэальныя вынікі.

Разам з тым ясна, што гэта толькі пачатковы этап руху да мэты, якая, як я разумею, аб'ядноўвае ўсіх прысутных у гэтай зале і тых, каго яны прадстаўляюць, — да надзейнага забеспячэння мірнага будучыні чалавецтва. Мы толькі ствараем неабходныя перадумовы для дасягнення гэтай мэты. Наш агульны абавязак — нястомна рухацца наперад па выбранаму шляху, рухацца няспынна, настойліва, шырокім фронтам, рашуча ламаючы супраціўленне праціўнікаў разрадкі і паклоннікаў «халоднай вайны». Задача, як лічым мы ў Савецкім Саюзе, заключаецца ў тым, каб зрабіць дасягнутую на рашаючых напрамках развіцця міжнародных адносін разрадку напружанасці з'явай стойкай, трывалай, больш таго — незваротнай.

І тут, вядома, многае можа быць зроблена ў першую чаргу ў Еўропе. Народы гэтага кантынента, як ніякага іншага, нацярпелі ад мінулых войнаў, у тым ліку самай страшнай з іх — другой сусветнай вайны. У іх «еўрапейскім доме» пры сучасным характары прадукцыйных сіл стала вельмі цесным і нязручным замкнёнае эканамічнае жыццё ў кожнай з «кватэр». Гэты дом стаў да таго ж вельмі вогнебеспечным пры цяперашніх сродках масавага знішчэння. У выніку захаванне міру ў Еўропе стала па сутнасці катэгарычнай неабходнасцю, а ўсямернае развіццё рознабаковага мірнага супрацоўніцтва паміж еўрапейскімі дзяржавамі — адзіным, паспраўднаму разумным выхадом. Гэтаму садзейнічае тая акалічнасць, што ў жыцці Еўропы ўсё больш актыўную і значную ролю адыгрываюць сацыялістычныя краіны, глыбока і шчыра адданыя справе міру і міжнароднага супрацоўніцтва, а ў заходняй частцы кантынента расце палітычны рэалізм, усё больш уплывовымі становяцца колы, якія выступаюць за дасягненне тых жа мэт.

Вось чаму мы верым у канчатковы поспех і гістарычную ролю агульнаеўрапейскай народнай, нягледзячы на ўсе складанасці, якія яшчэ трэба будзе пераадолець удзельнікам гэта-

га унікальнага форуму, які праходзіць цяпер, магчыма, не вельмі эфектыўную знешне, але вельмі важную стадыю свайёй работы.

Чаго мы хочам ад гэтай нарады, на што спадзяёмся? Калі гаварыць у самай агульнай форме, то мы хочам, каб былі аднадушна, шчыра, як гаворыцца, усёй душой, без «дыпламатычных» недагаворанасцей і крыватолкаў сфармуляваны, зацверджаны ўсімі ўдзельнікамі нарады і прыняты ўсімі народамі кантынента пэўныя прынцыпы ўзаемаадносін еўрапейскіх дзяржаў. Я маю на ўвазе такія, напрыклад, прынцыпы, як недатыкальнасць тэрыторый усіх дзяржаў Еўропы, непарушнасць іх граніц, непрымяненне сілы ці пагрозы сілай у адносінах паміж дзяржавамі, неўмяшанне ва ўнутраныя справы адзін аднаго і развіццё на такой аснове ўзаемавыгаднага супрацоўніцтва ў розных галінах.

Мы хацелі б, каб гэтыя прынцыпы ўвайшлі ў штодзённую практыку еўрапейскага жыцця, у псіхалогію еўрапейскіх народаў як святых, бяспрэчных асноў, каб яны былі прыняты і ўрадамі, і народамі для таго, каб быць ажыццяўленымі.

Мы хацелі б бачыць, як, базіруючыся на гэтых прынцыпах, расквітнее ахапіўшая ўвесь кантынент густа пераплеценая сетка сістэма супрацоўніцтва дзяржаў — гаспадарчага, навуковага, культурнага.

Здаўна гандаль аб'ядноўваў народы і краіны. Так абстаіць справа і ў нашы дні. Але сёння проста нявыгадна і неразумна абмяжоўваць эканамічнае супрацоўніцтва адным толькі гандлем. Ісці ў нагу з часам, выйсці на ўзровень патрабаванняў і магчымасцей навукова-тэхнічнай рэвалюцыі можна толькі апіраючыся на шырокі міжнародны падзел працы. Сёння гэта, бадай, аксіёма. Адсюль — неабходнасць узаемавыгаднага даўгачаснага, буйнамаштавага эканамічнага супрацоўніцтва — як двухбаковага, так і шматбаковага. Гэта, вядома, датычыць не толькі Еўропы, але і ўсіх кантынентаў, усёй сістэмы міжнародных эканамічных сувязей у нашы дні. Мы выступаем за такое супрацоўніцтва яшчэ і таму, што бачым у ім спосаб надзейнага матэрыяльнага замацавання мірных адносін паміж дзяржавамі.

Мы спадзяёмся і верым, што палітычная база, распрацаваная агульнаеўрапейскай нарадай, і штодзённае мірнае супрацоўніцтва будуць дапоўнены і замацаваны мерамі ваеннай разрадкі на кантыненте. Іменна гэтаму, як вы ведаеце, будуць прысвечаны перагаворы ў Вене, якія пачынаюцца праз пяць дзён.

Гэтыя перагаворы — справа вялікай важнасці для Еўропы і для ўсёй абстаноўкі ў свеце. Савецкі Саюз падыходзіць да іх з усёй сур'ёзнасцю і адказнасцю, падыходзіць канструктыўна і рэалістычна. Наша пазіцыя ясная і разуменная. Мы лічым, што трэба дамовіцца аб скарачэнні ва ўжо вызначаным раёне Цэнтральнай Еўропы як замежных, так і нацыянальных сухапутных і ваенна-паветраных сіл дзяржаў — удзельніц перагавораў. Пры гэтым не павінен быць нанесены ўрон бяспецы якое-небудзь з бакоў і ні адзін з іх не павінен набыць аднабаковых выгад за кошт другога. Відаць, трэба таксама прызнаць, што скарачэнне павінны і часці, аснашчаныя ядзернай зброяй.

Як іменна трэба праводзіць скарачэнне, які метады прымяніць — скарачэнне на роўня працэнтных часткі або роўня колькасці — аб гэтым яшчэ трэба будзе дамовіцца ўдзельнікам перагавораў. З нашага

пункту гледжання важна, каб будучае скарачэнне не парушыла суадносін сіл, якія склаліся ў Цэнтральнай Еўропе і наогул на еўрапейскім кантыненте. Калі будуць спрабаваць парушыць гэтыя прынцыпы, то ўсё пытанне стане толькі яблыкам разладу і прадметам бясконцых спрэчак.

Як хутка можна будзе пачынаць само скарачэнне ўзброеных сіл і ўзбраенняў, — пра гэта таксама трэба будзе дамовіцца ў Вене. Савецкі Саюз быў бы гатовы да рэальных крокаў у гэтым плане ўжо ў 1975 годзе. У бліжэйшы час можна было б заключыць канкрэтнае пагадненне наконт гэтага. Такое пагадненне, несумненна, стала б новым вялікім крокам да адраўнення палітычнай абстаноўкі ў Еўропе, дапамагло б сцвярдзенню на гэтым кантыненте атмасферы давер'я, добрай волі і мірнага супрацоўніцтва.

Мы ўжо не раз гаварылі, што разрадкі і развіццё міждзяржаўнага супрацоўніцтва не могуць быць прывілеяй нейкага аднаго абмежаванага раёна зямнога шара. Мір сапраўды непадзельны. Мы перакананы, што нормы мірнага суіснавання і мірнага супрацоўніцтва павінны панаваць і ў Еўропе, і ў Афрыцы, і ў Паўднёвай і ў Паўночнай Амерыцы. Бадай, асаблівае значэнне гэта пытанне ў сувязі з радамі канкрэтных гістарычных прычын мае для Азіі.

Вядома, што Савецкі Саюз выступае за ўмацаванне калектыўнымі намаганнямі міру на азіяцкім кантыненте. Мы ўяўляем сабе гэта як паступовае развіццё ўзаемавыгадных і ўзаемаўзбагачальных ва ўсіх адносінах сувязей і мірнага супрацоўніцтва ўсіх азіяцкіх дзяржаў, як трывалае ўкараненне ў гэтыя адносіны добра вядомых і абвешчаных азіяцкімі дзяржавамі яшчэ ў Бандунгу прынцыпаў мірнага суіснавання ва ўмовах строгага захавання суверэнітэту і незалежнасці кожнай дзяржавы. Народы Азіі, безумоўна, маюць патрэбу ў трывалым міры і канструктыўным супрацоўніцтвам не менш, чым, скажам, народы Еўропы. Не будзе, мабыць, памылкай сказаць, што ў абстаноўцы трывалага міру і спакойнай мірнай працы ў роўнай меры зацікаўлены жыхары Токіа і Ташкента, Ханоя і Тэгерана, Пекіна і Рангуна, Дэлі і Каломба — сотні мільёнаў жыхароў буйнейшага кантынента нашай планеты. Я ўпэўнены, што ўсе яны ў гэтым зацікаўлены.

Часта даводзіцца чуць сцвярджэнні, быццам ідэя стварэння і забеспячэння калектыўнымі намаганнямі бяспекі ў Азіі накіравана супраць Кітая і ледзь нават не ставіць каварную мэту «акружыць» або «ізаляваць» Кітай. Але такія сцвярджэнні сведчаць або аб хваравітай пазіцыі, або аб нежаданні лічыцца з фактамі.

А факты такія, што і Савецкі Саюз, і іншыя дзяржавы, якія станюць адносяцца да задачы калектыўнага забеспячэння міру і бяспекі ў Азіі, зыходзілі і зыходзяць з таго, што ў гэтай вялікай і важнай справе прымуць удзел усе жадаючыя дзяржавы, размешчаныя на азіяцкім кантыненте, без якіх-небудзь выключэнняў. Ніхто ніколі не ставіў пытання аб няўдзеле і тым больш аб нейкай «ізаляцыі» Кітая (не гаворачы ўжо аб тым, што наогул смешна думаць аб «ізаляцыі» такой вялікай краіны). Што датычыць Савецкага Саюза, то ён вітаў бы ўдзел Кітайскай Народнай

(Працяг на 6-й стар.)

ЗА СПРАВДЛИВЫ, ДЭМАКРАТЫЧНЫ МІР,

Прамова Генеральнага сакратара ЦК КПСС Л. І. БРЭЖНЕВА

[Заканчэнне.
Пачатак на 1-й стар.]

Рэспублікі ў мерах, накіраваных на ўмацаванне азіяцкай бяспекі.

Дарагія сябры! Вядома, мы пакрывілі б душой, каб зрабілі выгляд, што цяперашнія дзеянні Кітая на міжнароднай арэне адпавядаюць задачы ўмацавання міру і мірнага супрацоўніцтва паміж дзяржавамі. Па нейкіх там адным ім вядомых прычынах кіраўнікі Кітая не хочучы адмовіцца ад сваіх спроб атручваюць міжнародную атмасферу і павялічваюць міжнародную напружанасць. Яны працягваюць выступаць абсурдным тэрытарыяльным прэтэнзіям да Савецкага Саюза, якія мы, натуральна, катэгарычна адхіляем. Яны ўпарта паўтараюць зацяганыя выдумкі антыкамуністычнай прапаганды аб «савецкай пагрозе», гавораць аб «пагрозе з поўначы» і, адхіляючы ўсе разумныя прапановы аб урэгуляванні, аб заключэнні дагавору аб ненападзе, працягваюць трымаць свой народ у штучна створанай ліхаманкавай атмасферы ваенных падрыхтаванняў. І ўсё гэта суправаджаецца распаўсюджваннем самых паклёпніцкіх абвінавачванняў у адрас СССР і іншых краін, бессаромнымі спробамі ўмешвацца ў нашы, — ды, зрэшты, не толькі ў нашы, унутраныя справы.

Пры гэтым кідаецца ў вочы крайняя беспринцыповасць знешняй палітыкі кітайскіх кіраўнікоў. Яны гавораць, што выступаюць за справу сацыялізму і за мірнае суіснаванне, а на справе ўсяляк спрабуюць аслабіць міжнародныя пазіцыі краін сацыялізму, заахвочваюць актывізацыю агрэсіўных ваенных блокаў і замкнутых эканамічных груп капіталістычных дзяржаў. Яны сцвярджаюць, быццам з'яўляюцца прыхільнікамі раззбраення, а на справе спрабуюць блакіраваць усе рэальныя меры па абмежаванні і скарачэнні гонкі ўзбраенняў і, кідаючы выклік сусветнай грамадскай думцы, працягваюць заражаць зямлю атмасферай выпрабаванняў ідэяў ядзернай зброі. На словах яны запэўніваюць, што падтрымліваюць справядлівую барацьбу арабаў за вяртанне захопленых агрэсарам зямель і ўстанавленне справядлівага міру на Блізкім Усходзе — і ў той жа час робяць усё, каб ачарніць рэальную дапамогу, якую аказваюць ахвярам агрэсіі іх самых верных сяброў — Савецкі Саюз і іншыя краіны сацыялістычнай садружнасці. Яны называюць сябе рэвалюцыянерамі і сардэчна паціскаюць руку прадстаўніку фашысцкай хунты чыйліскіх рэакцыянераў, запламленую крывёю тысяч герояў рэвалюцыі, сыноў і дачок рабочага класа, працоўнага народа Чылі.

Такая палітыка, вядома, зусім не садзейнічае ўмацаванню міру і бяспекі. Яна ўносіць элемент небяспечнай нестабільнасці ў міжнароднае жыццё. Але ж магчымасць змянення гэтай палітыкі цалкам і поўназгодна залежыць ад саміх кіраўнікоў Кітая. Што датычыць Савецкага Саюза, то, паўтараю яшчэ раз, мы віталі б канструктыўны ўклад Кітая ў здарэўленне міжнароднай атмасферы і развіццё ляльнага і раўнапраўнага мірнага супрацоўніцтва паміж дзяржавамі.

Паважаныя дэлегаты кангрэса! У вырашэнні жыццёва важных для ўсіх народаў зямлі задач прадухілення новай сусветнай вайны і забеспячэння ўсеагульнага міру немалое месца належыць развіццю адносін паміж Савецкім Саюзам і Злучанымі Штатамі Амерыкі.

Апошнія два гады гэтыя адносіны былі адзначаны заключэннем шэрагу важных дагавораў і пагадненняў, у тым ліку такіх, як «Асновы ўзаемаадносін паміж Саюзам Савецкіх Сацыялістычных Рэспублік і Злучанымі Штатамі Амерыкі», дагавор і Пагадненне па пытаннях абмежавання праціракетнай абароны і наступальнай стратэгічнай зброі і Пагадненне паміж СССР і ЗША аб прадухіленні ядзернай вайны. Мы добра разумелі, выконваем узятая на сябе па гэтых дагаворах і пагадненнях абавязальнасці і маем намер рабіць гэта і надалей. Натуральна, што таго ж мы чакаем і ад другога боку.

На наш погляд, развіццё мірнага ўзаемавыгоднага супрацоўніцтва паміж Савецкім Саюзам і Злучанымі Штатамі ў розных галінах мае перад сабой добрыя перспектывы, калі, зразумела, падыходзіць да гэтага пытання адказна і лаяльна, на справе прытрымліваючыся прынцыпаму ўзаемнай выгады і ўзаемнай павялічаны, а не спрабаваць скажаць іх і ўмешвацца ва ўнутраныя справы другога боку, дыктаваць яму свае ўмовы, як гэта спрабуюць рабіць наперакор афіцыйнаму палітычнаму курсу ўласнага ўрада — некаторыя безадказныя палітыкі ў Злучаных Штатах.

Што датычыць Савецкага Саюза, то мы перакананы, што дакументы, прынятыя ў 1972 і 1973 гг., стварылі базу для ўзаемавыгоднага супрацоўніцтва да несумненнай карысці для справы міру.

У 1974 годзе мае адбыцца, як вядома, афіцыйны візіт прэзідэнта Злучаных Штатаў у Савецкі Саюз. Мы хацелі б, каб ён азнаменаваўся новымі буйнымі крокамі на шляху развіцця мірных адносін паміж нашымі дзяржавамі і здарэўлення міжнароднага становішча.

Немалую ролю можа адыграць паспяховае завяршэнне новай фазы перагавораў паміж СССР і ЗША па пытаннях далейшага абмежавання і магчымага скарачэння стратэгічных узбраенняў. Гэта задача, як мы разумееце, не простая, але мы дамовіліся прыкласці ўсе намаганні для таго, каб яе вырашыць.

Усе мы з вамі, дарагія сябры, любім мір, хочам трывалага міру і ў меры сваіх сіл і магчымасцей змагаемся за яго забеспячэнне. Нас радуе праходзячая разрадка міжнароднай напружанасці і развіццё мірнага супрацоўніцтва паміж дзяржавамі. Але хацелася б з усёй сілай падкрэсліць, што ні мір, ні разрадка не ўсталёўваюцца на сусветнай арэне самі па сабе, як нейкі добры дар зверху. Яны могуць быць дасягнуты толькі ў выніку настойлівай, нястомнай барацьбы ўсіх міралюбівых сіл — дзяржаў, палітычных партый і плянаў, грамадскіх арганізацый і некаторых асоб — супраць усяго, што процідейнічае разрадке, пагражае міру, стварае небяспеку вайны.

Мы не маем права забываць аб тым, што да гэтага часу ў розных канцах планеты ўспыхваюць войны, гінуць людзі, разбураюцца гарады, заводы, вёскі, знішчаюцца культурныя каштоўнасці. Гэта войны, якія палітыкі прывыклі называць лаяльнымі, г. зн. войнамі, абмежаванымі параўнальна вузкімі рамкамі нейкага геаграфічнага раёна. Вопыт паказвае, што яны ў сучасных умовах, як правіла, узнікаюць там і тады, дзе і калі робяцца спробы сіл імперыялізму і рэакцыі насільна паддаўляць вызваленчы рух народаў, перашадаваць свабоднаму і незалежнаму развіццю дзяржаў, якія выбралі прагрэ-

сіўны шлях унутранага развіцця і антыімперыялістычны курс у знешняй палітыцы.

Для мільёнаў людзей на нашай планеце міру яшчэ няма, яны вымушаны са зброяй у руках змагацца супраць імперыялістычных агрэсараў і іх палітычных супраць самавольства захопнікаў, за сваю свабоду і незалежнасць, за элементарнае права быць гаспадаром ва ўласным доме. Прыхільнікі міру не могуць не рабіць з гэтага сваіх вывадаў.

Мы не маем права забываць таксама аб тым, што і ва ўмовах разрадка міжнароднай напружанасці працягваюцца і нават узмацняюцца працэсы, які ўяўляе сабой матэрыяльную падрыхтоўку сусветнай вайны.

Ваенныя бюджэты краін Паўночнаатлантычнага блоку павялічваюцца на 2—3 мільярды долараў штогод, а за гэтымі лічбамі стаяць усё новыя тыпы сродкаў знішчэння — новыя, усё больш разбуральныя ядзерныя бомбы і снарады, новыя, усё больш магутныя ракеты, танкі і самалёты, ваенныя караблі і падводныя лодкі. Якаснае ўдасканаленне зброі набыло небывалы раней маштабы.

Пры гэтым робяцца спробы апраўдаць такія дзеянні спылкамі на тое, што яны, маўляў, дапамогуць дабіцца поспеху на перагаворах па абмежаванню ўзбраенняў, ствараючы «козыры для торгу» на гэтых перагаворах. Зусім відавочна, што, акрамя ўзмацнення гонкі ўзбраенняў, гэтыя «козыры» на справе нічога не прыносяць. Што датычыць перагавораў аб абмежаванні ўзбраенняў, то для іх поспеху патрэбны не новыя ваенныя праграмы, а шчырае імкненне ўтаймаваць гонку ўзбраенняў, якое падмацоўвалася б ўзаемнай стрыманасцю.

Яшчэ і сёння, ужо амаль праз тры дзесяцігоддзі пасля заканчэння другой сусветнай вайны, плуг аратага або экскаватар будаўніка нярэдка натыкаюцца на снарады і міны. Вайна нагадвае аб сабе, і жыццё людзей і сённяшнія, мірныя дні зноў падвргаецца рызыцы. Але ці ж не з'яўляюцца ў тысячу разоў больш небяспечнымі тыя каласальныя, небывалыя яшчэ ва ўсёй гісторыі чалавечтва, запасы сродкаў знішчэння людзей, якія стаяць у гатоўнасці на стартавых пазіцыях, знаходзяцца на борце патрулюючых самалётаў і падводных лодак, перапаўняюць падземныя склады на ваенных базах па ўсяму зямному шару — цяпер, сёння? Хіба можна з упэўненасцю будаваць трывалы, працяглы мір, калі пад яго фундаментам захоўваюцца гэтыя сучасныя «парахавыя скляпы», здольныя ўзарваць усю планету?

Ваенныя падрыхтаванні капіталістычных дзяржаў вымушваюць і краіны сацыялізму выдзяляць неабходныя сродкі на абарону, адцягваючы іх ад мэт мірнага будаўніцтва, якім мы хацелі б прысвяціць усе свае намаганні, усе свае матэрыяльныя рэсурсы, у арбіту гонкі ўзбраенняў уцягваюцца і дзесяткі маладых незалежных краін, чаму, безумоўна, садзейнічае пагроза іх незалежнасці, якая ствараецца імперыялізмам то ў адным, то ў другім раёне свету.

Зразумела, далейшае расшырэнне гонкі ўзбраенняў, якая падганяецца агрэсіўнымі коламі імперыялізму, і пачата разрадка міжнароднай напружанасці — гэта два працэсы, што ідуць у процілеглых напрамках. Бясконца развіваюцца, так сказаць, на паралельных курсах яны не могуць. Калі мы хочам, каб разрадка і мір былі трывалымі, неабходна спыніць гонку ўзбраенняў.

Іменна з гэтага зыходзяць шматлікія ініцыятывы Савецка-

га Саюза і іншых сацыялістычных дзяржаў, накіраваныя на ажыццяўленне адобранай ААН праграмы ўсеагульнага і поўнага раззбраення. Тым жа мэтам служыць прапанова аб частковых кроках па гэтай шляху, уключаючы і прапанову СССР, якая знаходзіцца цяпер на разглядзе Генеральнай Асамблеі ААН, аб скарачэнні на 10 працэнтаў ваенных бюджэтаў дзяржаў — пастаянных членаў Савета Бяспекі ААН і аб выкарыстанні часткі эканомленых такім чынам сродкаў на аказанне дапамогі краінам, якія сталі на шлях развіцця.

Хацелася б звярнуць увагу яшчэ на адну акалічнасць. Савецкі Саюз і Злучаныя Штаты Амерыкі прымаюць па дагаворанасці паміж сабой пэўныя меры да абмежавання таго, што ў дзяржаўных дакументах называецца стратэгічнай зброяй. Але мы жывём у свеце, дзе ўсё знаходзіцца ў цеснай узаемасувязі. Зразумела, што барацьба за прадухіленне ядзернай вайны не можа доўгі час зводзіцца да намаганняў толькі дзвюх дзяржаў, асабліва калі іншыя — і ў першую чаргу ядзерныя дзяржавы — будуць у гэты час працягваць нарошчываць свае ўзбраенні.

Нам думаецца, што працэс абмежавання і прыпынення гонкі ўзбраенняў, які і працэс разрадка напружанасці, павінен распаўсюджвацца ўсё шырэй і шырэй, ахопліваючы новыя дзяржавы і раёны планеты. Гэта так жа як павінна шырыцца кола дзяржаў, якія далучыліся да такіх ужо існуючых міжнародных пагадненняў, як, напрыклад, канвенцыя аб забароне бактэрыялагічнай зброі, дагаворы аб нераспаўсюджванні ядзернай зброі і забароне яе выпрабаванняў. Патрабаваць, каб гэта было так, энергічна дабівацца гэтага — прамы абавязак усіх шчырых прыхільнікаў міру.

Гонка ўзбраенняў часам успрымаецца як нешта само сабой зразумелае або нават фатальна непазбежнае. Гэту небяспечную псіхалагічную інерцыю неабходна пераламаць, і ў гэтай справе велізарную ролю заклікана адыграць міралюбівае грамадскасць усяго свету.

Трэба ясна бачыць, што пагрозу свету ствараюць зусім канкрэтныя сацыяльныя групы, арганізацыі і людзі. Напрыклад, нават паводле сведчання самых высокапастаўленых дзеячаў буйнейшых краін Захаду, той злавесны саюз мілітарыстаў-прафесіяналаў з манопаліямі, што багацеюць ад вырабу сродкаў вайны, які прынята называць ваенна-прамысловым комплексам, стаў там як бы «дзяржавай у дзяржаве», набыў самаўздзейную сілу. Мілітарызм калечыць не толькі грамадства, якое яго парадзіла. Выхляпныя газы машыны падрыхтоўкі вайны атручваюць палітычную атмасферу планеты выпарэннямі нянавісці, страху, насілля. Для апраўдання яе існавання ствараюцца міфы аб «савецкай пагрозе», аб неабходнасці абароны так званых заходніх дэмакратый. Але мілітарысцкі рэжым як любімае дзеішча самая рэакцыяныя, тыранічныя, фашысцкія рэжымы і пажырае дэмакратычныя свабоды.

Выступаюшы перада мною прамойцы справядліва гаварылі пра падзеі ў Чылі. Я таксама не магу прайсці міма гэтага пытання. Страшэнная, нічым не прыкрытая знявага над канстытуцыяй краіны, бесцырымоннае парушэнне дэмакратычных традыцый цэлай нацыі, здзек з элементарнай закон-

насці, расстрэлы, катаванні і варварскі тэрор, кастры са спальваемых кніг — вось ён — сапраўды фашысцкі выскал ваеннай хунты, вось яно — сапраўднае аблічча рэакцыі, унутранай і знешняй, — гатовай пайсці на любое злачынства для таго, каб аднавіць свае прывілеі і наперакор ясна і свабодна выражанай волі народа.

Трагедыя Чылі вострым болям адгукнулася ў сэрцах мільёнаў людзей, у самых розных колах дэмакратычнай грамадскасці ўсіх краін свету. Імя Сальвадора Альянда, імя іншых герояў гэтай краіны, якія аддалі жыццё ў імю свабоды і міру, назаўсёды зберагуча ў нашай памяці. Дазвольце з трыбуны кангрэса выказаць нашу найпаўнейшую салідарнасць з дэмакратамі і патрыётамі Чылі і цвёрдае перакананне, што справядлівая справа, за якую яны змагаліся і цяпер змагаюцца ў такіх цяжкіх умовах, — справа незалежнасці, дэмакратыі і сацыяльнага прагрэсу непераможная, невынішчальная! абарона гэтых высокіх каштоўнасцей, іх ажыццяўленне, барацьба з тымі, хто ім пагражае і імкнецца іх знішчыць, непарыўна звязаны з барацьбой за забеспячэнне трывалага міру на зямлі.

Калі размова ідзе аб палітыцы мірнага суіснавання і мірнага супрацоўніцтва дзяржаў незалежна ад іх грамадскага ладу, нас, камуністаў, часта пытаюць: а ці сумяшчальна гэта палітыка з рэвалюцыйнымі поглядамі?

Напомню, што Ленін — гэты найвялікшы рэвалюцыянер — гаварыў: рэвалюцыі не робяцца па заказе або пагадненню. Можна дадаць, што рэвалюцыю, класавую барацьбу, вызваленчы рух таксама нельга і адмяніць па заказе або пагадненню. Няма на зямлі сілы, якая магла б павярнуць назад няўмоўны працэс абнаўлення грамадскага жыцця. Там, дзе ёсць каланіялізм, будзе барацьба за нацыянальнае вызваленне. Там, дзе ёсць эксплуатацыя, будзе барацьба за вызваленне працы. Там, дзе ёсць агрэсія, там будзе і адпор ёй.

Народныя масы імкнучыся змяніць свет і будуць мяняць яго. Што ж датычыць Савецкага Саюза, то ён заўсёды будзе на баку сіл сацыяльнага прагрэсу. Мы — праціўнікі «экспарту рэвалюцыі». Разам з тым Камуністычная партыя Савецкага Саюза, наш урад, увесь савецкі народ адкрыта і недвухсэнсаво выказваюць салідарнасць са сваімі братамі па класу, якія змагаюцца ў зарубежных краінах, салідарнасць з вызваленчымі, антыімперыялістычнымі рухамі. І гэты пазіцыі ні ў якой меры не супярэчыць барацьбе за мір, за мірнае супрацоўніцтва паміж дзяржавамі.

Адставаючы прынцыпы мірнага суіснавання, мы змагаемся за тое, што даражэй за ўсё мільярдам людзей на зямлі: за права на самое жыццё, за пазбаўленне ад небяспекі яго знішчэння ў поўнымі вайны. Адначасова тым самым мы змагаемся і за забеспячэнне спрыяльных міжнародных умоў для руху наперад справы сацыяльнага прагрэсу ўсіх краін і народаў. Размова ідзе аб прызначэнні за кожным народам права на выбар таго грамадскага ладу, якога ён жадае, аб протэстах і ясных нормах зносін паміж дзяржавамі. Парушэнне гэтых норм вядзе не толькі да падрыву раўнапраўя ў адносінах паміж краінамі, але і да

ЗА БЯСПЕКУ НАРОДАЎ І МІЖНАРОДНАЕ СУПРАЦОЎНІЦТВА

на Сусветным кангрэсе міралюбівых сіл у Маскве

ўзброеных канфліктаў, бо ў наш час народы не мірацца і не будуць мірыцца з дыктатам. І яны маюць поўнае права на адпор агрэсіі. Ва ўмовах расколу свету на дзве сістэмы міжнародная бяспека можа будавацца толькі на поўным і няўхільным захаванні прынцыпаў мірнага суіснавання, у прыватнасці, на неўмяшанні ва ўнутраныя справы дзяржаў.

У сувязі з гэтым нельга не звярнуць увагу на тое, што за апошні час некаторыя колы на Захадзе фактычна хочуць абсыці гэтыя прынцыпы абходным шляхам, прапануючы нешта накшталт новага выдання «халоднай» або, калі хочаце, «псіхалагічнай вайны». Размова ідзе аб кампаніі, якая вядзецца пад крывадушным лозунгам «абароны правоў чалавека» ў сацыялістычных краінах.

Адны з ініцыятараў гэтай кампаніі сцвярджаюць, што разрадка напружанасці немагчымая, калі не адбудзецца змен ва ўнутраных парадках сацыялістычных краін. Іншыя ж быццам бы супраць яе не выступаюць, аднак са здзіўляючай адкрытасцю заяўляюць аб сваіх намерах выкарыстаць працэс разрадка для аслаблення сацыялістычнага ладу і, у канчатковым выніку, для таго, каб дабіцца яго разбурэння. А для шырокай публікі гэта тактыка падаецца як клопаты аб правах чалавека або як так званая «лібералізацыя» нашага ладу.

Давайце, дарагія сябры, называць рэчы сваімі імёнамі. Гавораць аб свабодзе і дэмакратыі, аб правах чалавека, а на справе ўся гэта шумная кампанія служыць аднаму: прыкрыць спробы ўмяшання ва ўнутраныя справы сацыялістычных дзяржаў, прыкрыць імперыялістычныя мэты сваёй палітыкі. Разважаюць аб «лібералізацыі», а маюць на ўвазе ліквідацыю рэальных заваў сацыялізму, падрыў сацыяльна-палітычных правоў народаў сацыялістычных краін.

У нас няма падстаў адыходзіць ад сур'ёзнай размовы аб правах чалавека. Наша рэвалюцыя, перамога сацыялізму ў нашай краіне не толькі абвясцілі, але і рэальна забяспечылі правы працоўнага чалавека любові нацыянальнасці, правы мільённых мас працоўных — так, як гэтага не змог зрабіць капіталізм ні ў адной краіне свету.

Магчыма, што з пункту гледжання буржуазнага светапогляду такія правы чалавека, як права на працу, на адукацыю, на сацыяльнае забеспячэнне, на бясплатную медыцынскую дапамогу, на адпачынак і іншыя — гэта нешта другароднае або нават непрыёмнае. Адна толькі лічба: у несацыялістычных краінах беспрацоўем цяпер ахоплены каля ста мільёнаў чалавек. У многіх капіталістычных дзяржавах ушчэмаляюцца правы нацыянальных меншасцей, замежных рабочых, правы жанчын на роўную з мужчынамі аплату працы. Ці не з гэтай прычыны многія заходнія дзяржавы да цяперашняга часу не сталі ўдзельнікамі міжнародных пактаў, якія датычаць забеспячэння сацыяльных і палітычных правоў чалавека?

Гіганцкія сацыяльна-эканамічныя пераўтварэнні ў нашай краіне — гэта вынік самай шырокай і свядамай палітычнай творчасці народных мас і разам з тым іх волі абараняць створаны іх рукамі лад ад любых замаху. Вось чаму савецкія людзі не дапускаюць ніякіх замаху на суверэнітэт нашай дзяржавы, як абаронцы іх сацыяльна-палітычных заваў. Гэты суверэнітэт — не перашкода на шляху кантактаў і абменаў, а надзейная гарантыя ня-

лёгка набытых нашым народам правоў і свабод.

Савецкія законы даюць нашым грамадзянам шырокія палітычныя свабоды. У той жа час яны ахоўваюць наш лад, інтарэсы савецкага народа ад чых бы там ні было спроб злоўжывання гэтымі свабодамі. І гэта поўнаасцю адпавядае ратыфікаваным Савецкім Саюзам міжнародным пактам аб правах чалавека, дзе сказана, што памянёныя ў іх правы «не могуць быць аб'ектам ніякіх абмежаванняў, акрамя тых, якія прадугледжаны законам, неабходны для аховы дзяржаўнай бяспекі, грамадскага парадку, здароўя або маральнасці насельніцтва ці правоў і свабод іншых...». Мы паставілі пад гэтым свой подпіс.

Аб якіх свабодках гавораць тыя, хто нападае на нас? У нас, напрыклад, ёсць закон, які забараняе прапаганда вайны ў любых формах. Ёсць заканадаўства, якое выключае распаўсюджванне ідэй расавай або нацыянальнай варожасці і нянавісці, якія прыніжаюць нацыянальную годнасць якога-небудзь народа. Ёсць законы, якія кіравання на прадухіленне амаральных з'яў, супраць маральнага разлажэння грамадства. Можна быць, хочуць, каб у імя свабоднага абмену ідэямі і інфармацыяй мы адмовіліся ад гэтых законаў? Або, можа быць, хочуць нас пераканаць, што гэта паслужыла б справе разрадка і збліжэнню паміж народамі?

«Або мяняйце свой спосаб жыцця, або «халодная вайна», — гавораць нам. Ну, а калі мы адкажам тым жа? Калі ў якасці перадумовы развіцця нармальнага міждзяржаўнага адносін мы запатрабуем змянення такіх законаў і парадкаў у буржуазным грамадстве, якія супярэчаць нашым уяўленням аб справядлівасці і дэмакратыі? Мяркую, што такога роду патрабаванні не палепшаць перспектывы здаровага развіцця міждзяржаўнага адносін.

Нельга змагацца за мір, робячы замах на суверэнныя правы іншых народаў. Нельга выступаць за правы чалавека і адначасова тарпедаваць прынцыпы мірнага суіснавання.

Скажам прама: падарваць свет сацыялізму цяпер ужо не ў сілах ніхто, але падарваць справу міру, на жаль, яшчэ можна. Бо мір залежыць ад шматбаковых намаганняў і не ў апошнюю чаргу ад узаемнай — я падкрэсліваю — узаемнай павягі прынцыпаў суверэннітэту і неўмяшання ва ўнутраныя справы. Што датычыць Савецкага Саюза, то наш дзяржаўны карабель, разразаючы дробны зыб варожых сацыялізму прапагандысцкіх кампаній, будзе і надалей упэўнена ісці сваім курсам — да канструктыўнага вырашэння праблем, якія стаяць на парадку дня міжнароднага жыцця.

III.

Дарагія сябры! Чалавецтва мае патрэбу ў трывалым міры. Але калі ён настане і якім ён будзе, залежыць ад здольнасці ўсіх міралюбівых сіл спаўна выкарыстаць магчымасці, якія ўжо створаны.

Думаю, што нікога з нас не задаволяць мір, які па-ранейшаму апіраецца на «раўнавагу страху». Такі мір мала чым адрозніваўся б ад «халоднай вайны». Гэта быў бы «халодны мір», які мог бы лёгка вярнуцца назад, да напружанай канфрантацыі, што прыгнятае свя-

домасць і жыццё народаў, толькі у сабе сусветны канфлікт.

Народы хочуць міру надзейнага і незваротнага, заснаванага, калі можна так сказаць, на раўнавазе бяспекі і ўзаемнага давер'я. Гэта мір, адкрыты для шырокага міжнароднага супрацоўніцтва ў імня прагрэсу.

Мір — неацэнны здабытак. Жыць, ведаючы, што нідзе не льецца кроў, быць упэўненым, што бомбы і снарады не пачнуць падаць заўтра на дах твайго дома, што дзеці змогуць вырасці, не зведаўшы трагедыі і пакут, перажытых старэйшымі пакаленнямі, — усё гэта найвялікшае шчасце.

Але мір — гэта не толькі пытанне бяспекі. Гэта і важная перадумова для вырашэння буйнейшых праблем сучаснай цывілізацыі. А з імі звязана сама будучыня чалавецтва. Так, — будучыня ўсёй планеты, з якой ужо нельга не лічыцца, вырашаючы праблемы сённяшняга дня, якімі б складанымі і цяжкімі яны ні былі самі па сабе. Вы, прадстаўнікі шматлікай грамадскасці з усіх канцоў зямлі, адчуваеце гэта, напэўна, асабліва востра.

Дастанова назваць тут толькі некаторыя з праблем, якія ўжо сёння пачынаюць турбаваць многіх: вырашэнне праблемы энергасурсаў, ахова навакольнага асяроддзя, ліквідацыя такіх з'яў, як масавы голад і небяспечныя хваробы; асваенне багаццяў сусветнага акіяна.

Усё гэта патрабуе ўсебаковага, шчырага, дзелавога супрацоўніцтва ўрадаў, прадстаўнікоў эканамічных і навуковых колаў і, вядома, самых розных арганізацый — палітычных, прафесіянальных, культурных. Патрэбна добрае веданне народамі адзін аднаго, а значыць і жывыя, разнастайныя зносіны паміж іх шматлікімі прадстаўнікамі.

Зразумела, што найпершай умовай такога супрацоўніцтва з'яўляецца мір. Па-за сістэмай міжнародных адносін, заснаванай на мірным суіснаванні, немагчымы ні грунтоўны прыступ да вырашэння агульначалавечых праблем будучыні, ні паспяховае выкананне многіх неадкладных задач сучаснасці.

Канкрэтныя напрамкі далейшага руху на шляху да такога міру, якога ўсе мы хочам, існуюць. Я гаварыў аб іх вышэй. Іх падказвае сама існуючая міжнародная абстаноўка. І мы глыбока перакананы, што сумеснымі намаганнямі можна дабіцца рэалізацыі тых жыццёвых задач, якія сталі цяпер на пярэднім плане барацьбы за ўмацаванне міру.

Гэта перш за ўсё — садзейнічанне ўрэгуляванню на справядлівай аснове існуючых яшчэ ўзброеных канфліктаў.

Гэта — стварэнне сістэмы калектыўнай бяспекі ў Еўропе, а затым і ў Азіі, што дало б магчымасць паступова пераадолець цяперашні падзел свету на ваенна-палітычныя блокі.

Гэта — спыненне гонкі ядзерных і іншых узбраенняў на аснове сумленнага выканання добраахвотна прынятых дзяржавамі абавязальстваў і — што асабліва актуальна — падключэнне да гэтага працэсу ўсіх буйных краін. Тым самым быў бы пакладзены пачатак паступоваму звужэнню матэрыяльнай асновы ваеннай канфрантацыі.

Гэта — развіццё эканамічнага, навукова-тэхнічнага і культурнага супрацоўніцтва на аснове поўнага раўнапраўя, узаемнай выгады без усякай дыскрымінацыі і спроб умяшання ва ўнутраныя справы адзін аднаго.

Так мы ўяўляем сабе актуальныя задачы барацьбы за мір у

сучасных умовах. Зразумела, для вырашэння некаторых з гэтых задач запатрабуецца час, другія заклікаюць да неадкладных, тэрміновых дзеянняў ужо цяпер. Але для вырашэння як тых, так і другіх неабходны настойлівыя, энергічныя, актыўныя намаганні і дзяржаў, і палітычных, і шырокіх грамадскіх сіл, зацікаўленых ва ўмацаванні міру.

Доўгія гады «халоднай вайны» пакінулі свае сляды ў сьведомасці — і не толькі ў прафесіянальных палітыкаў. Гэта — прадурзятасці, падазронасць, дрэннае веданне, нават нежаданне ведаць сапраўдныя пазіцыі і магчымасці іншых. І перастройвацца зусім нялёгка. Але рабіць гэта неабходна, неабходна вучыцца супрацоўнічаць.

Наша філасофія міру — гэта філасофія гістарычнага аптымізму. Нягледзячы на складанасць і супярэчлівасць сучаснай сітуацыі, мы ўпэўнены ў поспеху шырока разгорнутага цяпер мірнага наступлення. На чым заснаваны гэты аптымізм?

На тым, перш за ўсё, што існуе такі пастаянны, магутны і дынамічны фактар міру, як рэальны сацыялізм, міралюбівае палітыка якога вынікае з самой прыроды гэтага грамадскага ладу. Наш аптымізм апіраецца на адзінства поглядаў і дзеянняў большасці сацыялістычных дзяржаў.

Наш аптымізм заснаваны на глыбокай зацікаўленасці ў справядлівым і дэмакратычным міры многіх дзяржаў і народаў Азіі, Афрыкі і Лацінскай Амерыкі, у тым ліку краін, якія праводзяць палітыку недалучэння.

Наш аптымізм базіруецца на ўжо дасягнутых поспехах палітыкі мірнага суіснавання, на тым, што ў кіруючых колах раду капіталістычных краін расце разуменне рэальных суадносін сіл у свеце і непрыёмнасці войнаў як сродку вырашэння міжнародных праблем.

Наша перакананасць у неадольнасці справы міру апіраецца на глыбокую веру ў вялікую жыццесцвярдзальную сілу міралюбнасці чалавека працы — рабочага, сяляніна, інтэлігента. А яны складаюць велізарную, пераважную большасць жыхароў нашай планеты.

Свой аптымізм у адносін да справы міру мы звязваем, нарэшце, з дзейнасцю ўсіх грамадскіх рухаў, якія выступаюць за мір і так шырока прадстаўлены тут, на гэтым сусветным форуме, з далейшым развіццём сумесных дзеянняў камуністаў, сацыялістаў, сацыял-дэмакратаў, хрысціян.

Усё гэта абнадзейвае і надае ўпэўненасць.

Аднак дасягнутае на шляху да міру мае патрэбу ў нястомным развіцці. Шлях гэты і далей не будзе простым. Давядзецца пераадолець нямыла перашкод, адбіць не адну контратаку ворагаў міру. Складанасць барацьбы звязана яшчэ і з новымі ўмовамі, з новым этапам міжнародных адносін, у які мы ўжо ўступілі. Ён запатрабуе, як і раней, не толькі вялікай паслядоўнасці, цвёрдасці і энергіі, але і ўдасканалвання форм работы, новых метадаў, своечасовага і дакладнага вылучэння канкрэтных ініцыятыў, здольных прадухіліць узнікненне ачагоў напружанасці, не дапусціць зрываў у працэсе разрадка. Шмат трэба будзе зрабіць для актывізацыі кожнага з міралюбівых патокаў і адначасова — каб зліць іх у адным агульным рэчышчы. Патрабаванне сучаснага гістарычнага моманту, калі хочаце, патрабаванне эпохі — гэта аб'яднанне ўсіх міралюбівых сіл чалавец-

тва ў імя забеспячэння мірнага развіцця ўсіх краін, усіх народаў.

Дарагія сябры! Мільёны людзей ва ўсім свеце чакаюць многага ад Сусветнага кангрэса міралюбівых сіл. Чакаюць адказаў на вострыя пытанні, якія хвалююць самую шырокія масы, чакаюць арыенціроўкі для сусветнага грамадскага руху, закліканага дапамагчы вырашэнню адной з кардынальных праблем XX стагоддзя — праблемы забеспячэння трывалага міру. Гэта — вялікая адказнасць, але, як мне здаецца, і вялікі, натхняючы стымул.

Дазвольце запэўніць вас, што ў сваёй дзейнасці па ўмацаванні міру вы сустрэнеце самую гарачую і дзейную падтрымку Камуністычнай партыі Савецкага Саюза і Савецкага ўрада, усіх савецкіх людзей.

Унутранае жыццё Савецкага Саюза, справы і думкі савецкіх людзей, нашай партыі і ўрада прасякнуты імкненнем да міру. І тыя, хто бываў у нас раней, і тыя, хто прыехаў у Маскву ўпершыню, — усе наглядна бачаць, што савецкі народ ахоплены пафасам мірнай стваральнай працы.

Цяпер наш народ завяршае трэці год дзевятай пяцігодкі. Ужо цяпер, мяркуючы па папярэдніх выніках трох гадоў, мы можам з упэўненасцю сказаць, што асноўныя сацыяльна-эканамічныя паказчыкі, намечаныя XXIV з'ездам КПСС, будуць выкананы. Пацвярдзэннем гэтаму служыць перш за ўсё ўстойлівы рост нацыянальнага даходу краіны, які за тры гады пяцігодкі павялічыцца на 16,4 працэнта.

Вялікія поспехі дасягнуты ў развіцці ўсіх галін народнай гаспадаркі. Калі па плану на 1973 год прыстоіць прамысловы вытворчасці намячаўся ў размеры 5,8 працэнта, то за дзевяць месяцаў сёлета года ў параўнанні з адпаведным перыядам мінулага года ён фактычна склаў 7,3 працэнта.

У выніку пастаянных клопатаў партыі і Савецкай дзяржавы, самаадданай работы працоўнай ўскі і сёлетнім годзе вырашаны рэкордны ўраджай. Збожжа будзе, мабыць, сабрана больш як 215 мільёнаў тон, або, выражаючы гэта ў нашых традыцыйных рускіх мерах, звыш 13 мільярдў пудоў. Гадавы план закупак збожжа дзяржавай перавыкананы ўжо. Бавоўны-сырцу будзе закуплена больш як сем з палавінай мільёнаў тон; цукровых буркоў — звыш 82 мільёнаў тон. Гэта таксама вялікія поспехі.

Толькі за тры гады гэтай пяцігодкі ў гарадах і вёсках Савецкага Саюза будзе пабудавана каля 7 мільёнаў новых кватэр.

Гэтыя поспехі радуець савецкіх людзей, іх вітаюць і нашы сябры ва ўсім свеце. Яны ведаюць, што гэтыя поспехі садзейнічаюць умацаванню міру на зямлі.

Вы можаце спадзявацца на савецкі народ, які і ў першыя гады пасля сваёй вялікай рэвалюцыі, і ў гады будаўніцтва сацыялізму, і ў бітве з фашызмам, і ў пасляваенныя дзесяцігоддзі, і цяпер быў і застаецца на пярэднім краі барацьбы ў абарону інтарэсаў чалавецтва.

Я хачу ў заключэнне падзякаваць арганізатарам кангрэса ўсім вам, дарагія сябры, за прадстаўленую мне магчымасць выступіць з гэтай высокай трыбуны. Дазвольце, паважаныя ўдзельнікі кангрэса, у заключэнне пажадаць вам вялікіх поспехаў у вашай плённай сумеснай рабоце, якая — я ў гэтым упэўнены — знойдзе водгук у сэрцах людзей на ўсіх кантынентах нашай планеты.

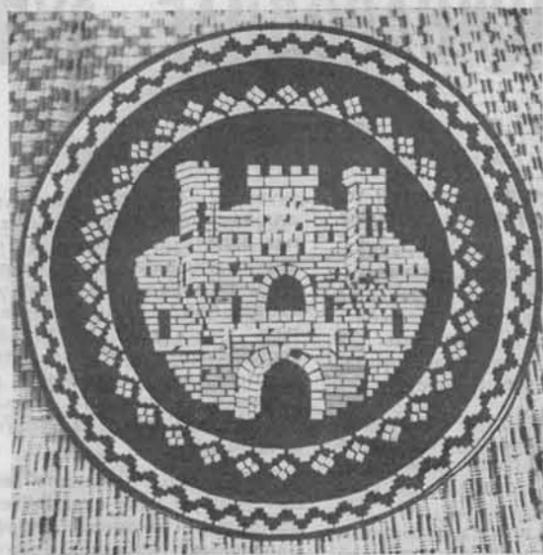
Прамова Генеральнага сакратара ЦК КПСС Л. І. Брэжнева неаднаразова перапынялася бурнымі апладысмантамі.

БЕЛАРУСКІ СУВЕНІР

Са звычайнай жытняй саломы рукі майстроў робяць шмат цікавых і прыгожых рэчаў. Плеценыя скульптуркі, інкруставаныя пано і куфэркі, аздабленні да жаночых сумак. У кожнага мастака ці народнага ўмельца, які працуе з гэтым традыцыйным беларускім матэрыялам, ёсць свае любімыя тэмы і вобразы, свая манера выканання.

НА ЗДЫМКАХ: дэкарэтыўная талерка «Холмскія вароты» Яўгена ЛЮБЛЕВА з Брэста; зубр, зроблены брэсцкай майстрыхай Верай ГАУРЫЛЮК; пано Веры і Міхаіла ДЗЕГЦЯРЭНКАУ са Жлобіна, створанае да 50-годдзя СССР.

Фота Г. УСЛАВАВА,
В. ГЕРМАНА
і У. КРУКА.

НАШЫ ВЫДАННІ

Стылізаваныя сцяблінкі лёну аперазалі па мерыдыянах зялёныя зямны шэр. Гэтым лаканічным малюнкам на вокладцы мастак Пятро Драчоў выказаў галоўную думку кнігі Ванкарэма Нікіфаровіча «Усяму свету — свой дар», што выйшла ў Бібліятэцы газеты «Голас Радзімы». Сёння творы беларус-

кіх празаікаў, паэтаў, драматургаў перакладзены не толькі на суседнія, славянскія мовы, але выдадзены таксама на англійскай і нямецкай, кітайскай і турэцкай, венгерскай і іспанскай. Беларуская літаратура, якая расквітнела за гэды Савецкай улады, шчодрэ дорыць свае набыткі ўсім народам планеты.

Ва ўступным артыкуле Ванкарэм Нікіфаровіч зазначае: «У брашуры «Усяму свету — свой дар» зроблена спроба расказаць пра найбольш цікавыя пераклады твораў беларускай савецкай літаратуры за мяжой як вынік развіцця пленных літаратурных і культурных узамасувязей паміж БССР і іншымі краінамі. Аўтар не імкнецца да ўсеабдымнага і дакладнага перакладу бібліяграфічных звестак і дадзеных, да грунтоўнага навуковага аналізу фактаў. Гэта, хутчэй, журналісцкі рэпартаж пра падзеі і з'явы, звязаныя з нашымі ўзамасувязямі, у літаратурным жыцці розных краін».

Даўнія трыдзіці сяброўства і супрацоўніцтва існуюць у Беларусі і Польшчы. Яднае бліз-

касць моў, роднасць культур, падабенства гістарычнага лёсу. Дзеячы літаратуры і культуры братняй Польшчы ўважліва ставяцца да творчасці беларускіх калег, сочаць за навінкамі мінскіх выдавецтваў. І рэцэнзіі на кнігі па мовазнаўству, фальклору, этнаграфіі з'яўляюцца нярэдка адначасова ў нашым і польскім друку. Грунтоўна аналізуюцца і кожная работа перакладчыкаў. «Нястомны шукальнік праўды аб чалавеку» — так называецца адна са шматлікіх рэцэнзій на польскае выданне апавесці Васіля Быкава «Альпійская балада». Аналізуючы дылогію Івана Мележа «Палеская хроніка», літаратуразнаўца Фларыян Няўважны параўноўвае яе з вядомымі польскімі раманамі «Попел і алмаз» Е. Анджеўскага, «Ночы і дні» М. Дамброўскага і дзе выключна высокую ацэнку твору, пазней адзначанаму Ленінскай прэміяй. Цяжка назваць дакладную лічбу перакладаў ці беларускіх аўтараў, знаёмых польскаму чытачу. Колькасць выданняў расце няспынна. У пэ-

най меры гэтаму спрыяюць асабістыя сустрэчы і кантакты пісьменнікаў і перакладчыкаў.

Першую кнігу на беларускай мове Франціск Скарына выдаў у пачатку XVI стагоддзя ў Празе. А цяпер у сталіцы Чэхаславакіі створаны спецыяльны часопіс і выдавецтва, якія вядуць папулярызаваную савецкай літаратуры, у тым ліку і беларускай. На чэшскай і славацкай мовах выдадзены Я. Колас, Я. Купала, І. Мележ, І. Шамякін, В. Быкаў, М. Лынькоў. Друкуюцца вершы паэтаў розных пакаленняў, выходзяць грунтоўныя даследаванні па беларускай літаратуры, тэатры ставяць п'есы нашых драматургаў.

Цікавай асаблівасцю беларуска-балгарскіх літаратурных узамасувязей з'яўляецца выданне ў братняй краіне кнігі балгарскіх аўтараў, прысвечаных нашай рэспубліцы. Так, «Беларусь — белая балада» Стэфана Паптанева — кніга нарысаў, героямі якіх з'яўляюцца ўдзельнікі Вялікай Айчыннай вайны Алена Мазанік і Кірыла Арлоўскі, пісь-

меннік Алесь Махнач і студэнтка Генрыета Угрыновіч, будаўнік Пётр Цімашэнка і шафёр Юліян Зубаў... Зборнік гэтага ж аўтара «Бярозы, я ў палоне ў вас!» уключае трыццаць вершаў, прысвечаных Беларусі.

Ванкарэм Нікіфаровіч у брашуры «Усяму свету — свой дар» адзначае значны ўклад Луі Арагона і Уолтэра Мэя ў папулярызаваную беларускай літаратуры, вядзе гаворку пра тэндэнцыйнасць некаторых заходніх даследчыкаў і перакладчыкаў, выказвае ўпэўненасць, што ажыццяўленне Праграмы міру, пагадненняў аб культурным супрацоўніцтве будзе спрыяць пашырэнню кантактаў, а героі Я. Купала, Я. Коласа, П. Броўкі, А. Куляшова, І. Мележа, І. Шамякіна, В. Быкава, А. Макаёнка будучы хваляваць сэрцы і розум мільёнаў замежных чытачоў, бо ў іх учынках і перажываннях адлюстраваны не толькі лёс асобных людзей, а і лёс усяго беларускага народа, усёй Савецкай краіны.

В. ТРЫГУБОВІЧ.

А ў полі КАМЕНЬ...

У сейфе калгаса «Перамога» Бешанковіцкага раёна захоўваецца незвычайны пашпарт зялёнага колеру. На ім герб нашай рэспублікі і надпіс «Помнік прыроды». У пашпарце запісана: «Помнік прыроды № 1 рэспубліканскага значэння — «Вялікі камень». Назва групы помнікаў: вандружныя валуны. Месца знаходжання — 400 метраў на паўночны захад ад в. Горкі (на тэрыторыі калгаса «Перамога»). Помнік зацверджаны Дзяржаўным камітэтам Савета Міністраў БССР па ахове прыроды ад

27 снежня 1963 года. Перададзены пад ахоўнае абавязальства калгаса «Перамога». Характарыстыка помніка: валун мае праспадобную форму, цёмна-карычневы колер, складзены з буйназарністага граніту са значнай колькасцю рогавай аплаткі. Памеры: даўжыня — 11 метраў, шырыня — 5,6 метра, вышыня — 2,8 метра. Мае папярочную шчыліну, зарослую мохам і лішайнікам. Умовы ўтрымання — ахоўная зона вакол валуна, забараняецца парушэнне натуральнага стану ахоўнай зоны і валуна, нанясенне на валун драпін і выбоін. Праўленне калгаса «Перамога» ў асобе старшыні дае Віцебскаму аблвыканкому ахоўнае абавязальства ў тым, што валун «Вялікі камень» будзе захаваны.

З поўдня, з узгорыстага поля, валун на фоне лагчыны, зарослай вербалозам, нагадвае вялікую лодку, перавернутую ў вадзе. Зусім іншае ўражанне, калі глядзіш на яго з захаду, з боку Дзвіны. Здаецца, вялізны зубр лёг на ўзгорку пажаваць жвачку. Можна павернецца ён зараз, узнімецца ва ўсё свой рост? Але зубр дрэмле, застыў навечна. З поўначы і з усходу камень сапраўды нагадвае гіганцкі прас. Ці не гэты волат прасваў зямлю, спадзістыя ўзгоркі?

Відаць, яно так і было. Волат сапраўды прасваў зямлю. Гэта было пятнаццаць тысяч гадоў назад, калі было апошняе, трэцяе, абледзяненне. Масы лёду таўшчынёй некалькі соцень метраў насоў-

валіся са Скандынавіі і Кольскага паўвострава, уразаліся ў зямную паверхню, перамяшчалі тоўшчы геалагічных адкладанняў, неслі на сабе скалы і, пераціраючы іх, пакідалі на сваім шляху ўзгоркі і валуны. Такія валуны для навукі вельмі каштоўныя. Па іх саставу геалагі ўстанавлі, адкуль гэтыя абломкі, прасачылі рух ледавіка. Пятнаццаць тысяч гадоў праляжаў «Вялікі камень» на схіле ледавіковага наноса, які чалавек ператварыў у поле, і данёс да нас доказы геалагічных змен. Яшчэ, можа, не ўсе загадкі разгаданы, і ў будучым каменны «зубр» раскрые не адну таямніцу.

(ПОРТ)

ВЫСОКАЕ МАІСТЭРСТВА ТУРЫШЧАВАЙ

Выдатна выступіла на чэмпіянаце Еўропы па спартыўнай гімнастыцы ў Лондане савецкая спартсменка Людміла Турышчава. Яна стала абсалютнай пераможцай спаборніцтваў. Акрамя таго Людміла заваявала яшчэ чатыры вышэйшыя ўзнагароды на асобных спартах.

Такога выключнага поспеху да Турышчавай дабіваліся толькі чэхаславацкая спартсменка В. Часлаўска і наша Л. Латыніна.

Гродзенская гімнастка Вольга Корбут на асобных спартах не выступала. Яшчэ ў Маскве на трэніроўцы яна траўміравала нагу. Усё ж у мнагабор'і ўладальніца трох залатых алімпійскіх медалёў заняла ганаровае другое месца.

ЗАХАВАУ ТЫТУЛ

Мінчанін Сяргей Розін другі раз запар стаў чэмпіёнам краіны на турніры бадмінтаністаў, які праходзіў у Кіеве. Розін на шляху да «золата» выйграў ва ўсіх сваіх асноўных сапернікаў. Ён вызначаецца сярод іншых удзельнікаў высокім майстэрствам, тактычным чутцём, умемнем перабудаваць сваю манеру гульні ў працэсе сустрэчы.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП,
ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.
ТЭЛЕФОНЫ: 33-07-82,
33-65-84, 33-03-15, 33-65-91,
33-15-15.

Ордэна Працоўнага Чырвонага
Сцяга друкарня выдавецтва
ЦК КП Беларусі.
Зак. № 1297

